

Redactor șef MARIN SORESCU

Ștefan Aug. DOINAȘ

MODELUL CARAGIALE

Îngăduiți-mi, vă rog, să încep acest omagiu printr-o mărturisire: pentru mine, marele nostru scriitor Ion Luca Caragiale a început prin a fi un *anti-model*. În tot timpul adolescenței mele l-am detestat pe Caragiale, i-am negat valoarea artistică și l-am considerat un mizerabil patriot, cea mai mare parte a operei sale părindu-mi-se o infamie la adresa poporului român.

Cred că această opinie negativă privind un atât de mare creator se datora originii, educației și instrucției mele. Sunt fiu de țăran, mi-am făcut studiile liceale într-un oraș din vestul Transilvaniei, și întreaga mea copilărie și-a desfășurat farmecul ei indicibil în atmosfera de cvasi-euforie și mândrie națională, care a urmat Marii Uniri. Primele lecturi din opera lui Caragiale murdăreau imaginea ideală pe care mi-o formasem asupra poporului român. Amoralismul și imoralitatea personajelor caragialești transforma aria acțiunilor lor într-un infern de superficialitate și cinism, care nu putea să se împace, în gândul meu, cu spațiul spiritual românesc. Tendința tuturor acestor personaje - mă refer, în primul rând, la "eroii" schițelor, momentelor și comedierilor - spre moft și zeflemea mi se părea o invenție odioasă, un împrumut caracterologic adus din Levant, în cea mai flagrantă contradicție cu seriozitatea românilor pe care-i cunoșteam. Fără să fi fost crescut într-o familie de puritani, risul în orice moment, risul cu orice preț, risul de dragul risului, mi se părea o adevărată și jalnică demisie de la bunacuvintă a țăranului nostru.

Pentru a mă elibera de obligația morală de a-i condamna opera pentru neadevăr, am găsit subterfugiul de a-l socoti pe Caragiale un scriitor ne-realist, creator de simple fanteze fără acoperire reală, un producător de caricaturi fictive, fără obiect; în felul acesta îi condamnam opera, ca lipsită de valoare artistică, arta trebuind - după juvenila mea opinie - să crească organic din solul realității. Eram - cum prea bine reiese - un partizan al penibilei teorii a reflecției artistice, înainte de a fi auzit măcar despre ea.

Modificarea de perspectivă asupra operei lui Caragiale, asupra semnificației și valorii ei, s-a produs relativ târziu, după vârsta de 20 de ani. Mai precis: o dată cu contactul și sub influența noilor mei colegi de studenție, tinerii scriitori care, la Sibiu, aveau să formeze "Cercul Literar". Regretatul poet, dramaturg și om de teatru Radu Stanca a fost cel dintâi care - mare admirator al lui Caragiale - mi-a deschis ochii asupra acestui univers de personaje reprezentative, ca și asupra mecanismelor spontane, esențializate și savuroase ale limbajului caragialesc. Criticii I. Negoșescu și Cornel Regman, ca și mai târziu lor confrate Ovidiu Cotruș - dispărut și el prematur - aveau o recepție foarte deschisă și adecvată față de umorul lui Nenea Iancu.

(continuare în pag. 12)

Ion IRIMESCU: Mărgelele

Inedit ○ I.L. Caragiale – Spiru Haret ○ *Inedit*

Academia Română îl omagiază pe CARAGIALE:
Nicolae Cajal, Ștefan Aug. Doinaș, Eugen Simion, Marin Sorescu

Univers caragialean: Alexa Visarion (comunicare ținută în cadrul Academiei),
Valentin Silvestru, Alexandru Condeescu

● **Proză** de Titus Popovici

● *Lirică românească la Rio de Janeiro și Novi Sad* ● *Poeți slovaci din România*

● **Mai semnează:** Valeriu Cristea, Caius Dragomir, Gabi Michallesc, Al. Piru, Gheorghe Tomozei

TUR DE ORIZONT

Niște (modeste) propuneri

Luînd act de modul cum a comentat presa rezultatul alegerilor locale (pe care le-ar fi cîștigat cei ce nu le-au cîștigat și le-ar fi pierdut cei ce nu le-au pierdut) vin cu cîteva *modeste propuneri*, dintre care, poate, măcar una le va fi de folos celor interesați să cîștige - în același fel - și alegerile viitoare. Propun deci, cu modestia cuvenită, următoarele:

- să se reînființeze *colegiile electorale*, nu pe bază de cens, ci pe bază de *calitate civică*; de definirea completă, de cristalizarea acestei noțiuni se va îngriji, desigur tot presa; eu nu pot decît să dau premisele, deduse de altfel, și ele, din lectura ziarelor: cetățeanul din Capitala țării este superior cetățeanului din provincie, cetățeanul din orașele mari celui din orașele mai mici, orașeanul - săteanului, intelectualul urban celui rural, intelectualul - muncitorului, muncitorul - țărănelui, scriitorul - simplului intelectual, scriitorul din Consiliul Uniunii Scriitorilor - scriitorului care nu face parte din Consiliul Uniunii Scriitorilor ș.a.m.d., în fine, jurnalistul progresist, independent și imparțial - tuturor celorlalți; exemplificînd, din colegiul I ar urma să facă parte eliștiții, cei mai buni dintre cei mai civici pe cînd din colegiul, să zicem, IV -(ultimul)- cățunele cele mai înapoiate și subsemnatul; evident, analfabetul (politic) nu are drept de vot, oricît de mulți s-ar afla în situația aceasta; dacă prima propunere nu va fi primită, din cine știe ce motive, de prestigiu extern sau de jenă lăuntrică...

- să se treacă hotărît (lăsînd orice jenă la o parte) la crearea unui bantustan electoral, pentru cetățenii de categoria a doua (sau a treia, sau a patra), oriunde de calitate inferioară, care să ia - pentru cel puțin un deceniu - o pauză de vot, mulțumindu-se să se uite la cei care *știu* ce trebuie să introducă în urmă; presupunînd că sînt în stare de așa ceva, vor învăța, poate, cîndva, și ei, afroelectorii noștri, cum trebuie să-și exercite dreptul electoral; dacă și această propunere va avea soarta celei dintîi.

- România să se proclame, nu republică sau monarhie, ci arhipelag; un arhipelag format dintr-un număr nu prea mare - vreo zece - de insule urbane; în loc de România Mare am avea o Românie mică și fărîmițată dar cel puțin *calitatea votului* ar fi în felul acesta perfect asigurată; iar faptul că cei care doresc un asemenea arhipelag electoral românesc doresc în același timp (tot ei) România Mare *imediat* nu conține în el absolut nici o contradicție; dacă nici de data aceasta n-am nimerit-o, atunci propun pur și simplu...

- să se voteze *numai* în Capitală, care oricum reprezintă conștiința cea mai înaintată a țării; cei care au privit revoluția la televizor să privească și alegerile tot la televizor; de prisos a mai spune că dacă s-ar organiza alegeri numai în Capitală s-s-ar realiza importante economii; economii din care apoi s-ar putea oferi cetățenilor de categoria I, de primă calitate, burse și călătorii în străinătate, unde cei mai mulți dintre ei n-au mai fost de pe vremea... lui Ceaușescu; dacă (măcar) această propunere va fi acceptată, vor trebui, ce-i drept, operate niște modificări - minime de altfel - în biografiile unor mari personalități ale culturii noastre spre a se dovedi că Eminescu, Creangă, Caragiale, Maiorescu, Slavici, Octavian Goga, Iorga, Ibrăileanu, Sadoveanu, Enescu, Brâncuși, Rebreanu, Bлага, Hortensia Papadat-Bengescu, Marin Preda, Labiș, Nichita Stănescu și mulți alții s-au născut, cu toții, în București. Spre binele țării și al democrației, se poate aranja și asta...

V. Cr.

Rodipetul și statistica

Nu credem să existe o singură persoană care să aibă de spus un cuvînt de bine sau să comenteze favorabil Rodipetul. Devenit un fel de groapă comună a publicațiilor care au apelat la serviciile sale, Rodipetul își continuă imperturbabil activitatea de ciclu.

Disraeli spunea undeva că există trei tipuri de înșelătorie: minciuna, sperjurul și statistica. Rodipetul e cea de-a patra și, totodată, corolarul primelor trei. Într-unul din numerele viitoare vom reveni cu argumente și fapte.

Nepoții lui Tristan Tzara

Totă lumea a auzit de Tristan Tzara, fondatorul mișcării Dada și unul din liderii avangardei literare europene, dar puțini știu că el s-a născut la Moinești, unde, de curînd, a luat ființă *Societatea cultural-literară "Tristan Tzara"*, care își propune să asigure climatul unei vieți spirituale autentice în locul de baștină a poetului și "să antreneze opțiunile artistice într-un dialog generos și eficient cu toți cei care, prin structura lor emotivă și demersul hotărît, năzuiesc către valorile estetice ale civilizației moderne" (din scrisoarea trimisă redacției). Așteptăm, cît mai curînd noi vești.

DIAC TOMNATIC ȘI ALUMN

Difuzorii particulari din Capitală și provincie, care doresc să distribuie revista *Literatorul*, sînt rugați să ia legătura cu redacția la telefonul (90) 17.10.23.

Literatorul

Ion IRIMESCU: Centaureasă cîntînd

ASCEZĂ DĂCICĂ

Mă părăsește timpul. M-a uitat
Într-un ungher al lumii, peste mine
Se-alungă păsări, zumzăie albine;
Cîrduri de vite merg la adăpat.

Sînt undeva, de unde nici un semn
Nu vine că aș fi... Numai tăcere,
Prin zidurile grotei, austere,
Nu mai răzbate-al dragostei îndemn

Și nici al urii. Tac precum un mort,
Sătul de toate cele ale lumii,
Simțind încă de viu răceala humei,
Strîngîndu-mă în pînza mea de tort.

Și mai voind ceva de neatins,
De netrecut în vorbă sau cavale,
Străin de adunări patriarhale -
Ceva asemeni unui tandru plîns.

Sau unei prevestiri de înțelept,
Sau unui zimbru-n sînge care muge,
Sau unei căprioare care fuge,
Purtînd săgeata morții sale-n piept.

Da, mă respiră moartea, am simțit
Din clipa cînd deschis-am ochi a viață,
De-aceea mă-nvelesc cu nori, cu ceață,
Să pară că de secole-am murit.

De-aceea stau cuminte sub țărîni,
În grota de granit, lîngă izvoare,
Să creadă toți că nu mai sînt sub soare,
Că trupul meu de mult e dat la cîini.

Leonida LARI

Pentru o promptă reflectare a fenomenului literar contemporan, rugăm editurile și autorii să ne înlesnească accesul la noile apariții prin trimiterea la redacție a unor exemplare de semnal. Aceeași rugăminte confracțiilor noastre de la revistele de cultură.

Redacția

Literatorul

Săptămînal de
literatură și artă
editat de
MINISTERUL
CULTURII

Anul II, nr. 9(26)/ 1992

Comitetul director:
VALERIU CRISTEA
FANUȘ NEAGU
EUGEN SIMION
MARIN SORESCU

Colectivul redacțional:

Lucian Chișu
(redactor șef adjunct),
Nicolae Diaconu,
Andrei Grigor,
Dumitru Nicu,
Valerian Sava,
Marin Stoian
(secretar general
de redacție)

Adresa redacției:
București, Piața Presei
Libere nr. 1,
cod 71341,
tel. 17.10.23; 17.60.10,
int. 2243, 2248,
cașuța poștală 33-20.

Administrația:
Direcția Pentru Presă,
Publicitate și
Tipărituri, Piața
Presei Libere nr. 1,
sector 1, București

Anunțăm cititorii
noștri că
abonamentele la
revista
"LITERATORUL" se
fac la oficiile poștale,
factorii poștali și
difuzorii voluntari din
întreprinderi și
instituții

Abonamentele pentru
străinătate se realizează
prin ORION - SRL,
Splaiul Independenței
nr. 202 A, Sectorul 6,
București,
Telefon 17.34.07,
Fax (400) 42.41.69

Publicația este înscrisă
în Catalogul de presă
Rodipet la poziția 43
ISSN 1220-5583

Tehnoredactare computerizată

JORDAN SOFTCHIM

Tasî Alexe
Gabriel Murgășanu

Tiparul executat la
TIPOREX
București

CRONICA LITERARA

Eugen SIMION

Caragiale și stilul românesc

Există, se știe, de mult preocuparea de a defini *stilul* unei națiuni, acela care, după Nietzsche, exprimă "unitatea stilului artistic în toate manifestările vitale ale poporului". Când se fixează acest stil și cine și ce îl determină? Roland Barthes e de părere (într-un articol din 1942, reprodus în *Le monde*, 4 aprilie 1986) că stilul este opera tragediei. Epocile în care a înflorit tragedia (sec. al V-lea ateniian, secolul elisabetan, secolul al XVII-lea francez) sînt secole de cultură. Acum se formează *stilurile*, în epocile tragediei nu teatrul imită viața, ci viața-zice Barthes în modul său paradoxal primește de la teatru "o demnitate și un stil cu adevărat mare". Așadar: tragedia este cea mai bună școală de stil. Pentru a merita tragedia, trebuie însă ca sufletul colectiv să atingă o anumită treaptă de cultură, altfel masele corupte de o falsă cultură simt destinul lor prin dramă. Tragedia arată suferința omului, drama sugerează oamenilor nefericirile lor mărunte, mizeriile existenței lor...

Pe scurt, popoarele care au avut tragedie au azi stil. Un stil al existenței și un stil al culturii, determinabil, educativ și formativ. Cineva (cred că inteligenta Claude Edmond Manny) face observația surprinzătoare că stilul francez a pornit din teatrul lui Corneille și Racine și nu invers. Cu alte vorbe, francezii au început să imite modelele din tragediile lor și, imitînd, și-au format un mod specific de a fi în lume, un stil de viață și un model de existență (l' "honnête homme"). Faimosul spirit galic (format prin alianța spiritului de finețe cu spiritul geometric) a ieșit, așadar, din cărți. Religia esteticului, frivolitatea, *le mal français*, individualismul, *savoir vivre* și toate celelalte caracteristici tipic franceze sînt, înțit, invenții ale oamenilor de literă... Lucruri, desigur, discutabile, dar nu în afara verosimilului. Cultura exprimă ceea ce aparține, în profunzime, ființei unui popor, dar cultura, în mod indiscutabil, poate propune și prin forța ei poate impune o tipologie umană, un fel de a gândi și de a trăi actele esențiale ale existenței. În ele o națiune se poate regăsi în ceea ce are ea ireductibil.

Care ar fi, din acest punct de vedere, stilul românesc? Noi n-am avut și nu avem, în teatru, mari opere tragice. Istoria noastră este un lanț neîntrerupt de tragedii, dar teatrul românesc a preferat comedia și cel mai mare dramaturg al nostru este un spirit comic, nu un spirit tragic. Să tragem de aici încheierea că stilul culturii noastre și stilul nostru de a fi în viața de toate zilele a fost format de comedie? De aici să vină aplecarea noastră spre rîs, plăcerea noastră de a citi, în fine, lipsa noastră de suflu, absența noastră din istorie? Unii dintre cărturarilor noștri gîndesc așa (mă refer, de pildă, la ostilitatea generației lui Cioran, Noica, Pandrea, Eliade față de *zeflemeaua* caragialească, mă gîndesc la perioadele revolte ale intelectualului român împotriva a ceea ce un mare poet, ivit în orașul lui I. L. Caragiale, numea "jegul ironiei"). Caragiale, cu simțul lui enorm și vîzul lui monstruos, a citit comedia din noi și ne-a fixat moravurile. Ca oameni sociali ne manifestăm adesea în stilul Caragiale; oamenii noștri politici, de o sută de ani și mai bine, se ceartă, se luptă și se împacă în Piața Independenței în stilul eroilor lui Caragiale. De multe ori politiciții și gazetarii noștri se conduc după dialectica subtilă a Conului Leonida și culeg știrile după metoda lui Caracudi. Istoria se schimbă, tipologiile, mecanismele, moravurile, năravurile, pe scurt, *stilul* se repetă... Un *stil*, un fel de-a fi, o parte a noastră (aș zice: partea suprafețelor, omul social din noi și nebunia politică din noi), dar nu, în totalitate, am impresia, *stilul* nostru, modul românesc de existență, în fine, *specificul* nostru. N-am avut, este adevărat, o mare epocă a tragediei, dar am credința că alte genuri au determinat stilul culturii române și modul românesc de a fi: poezia populară

și poezia cultă. Cultura română este, în primul rînd, o cultură de poezi. Tot ce-am dat noi mai bun este poezia, geniul și genul culturilor tinere. Spiritualitatea românească și stilul românesc se regăsesc, în primul rînd în marii poezi. Tot aici se regăsește și partea noastră capabilă nu numai să trăiască într-o interminabilă comedie și să privească viața ca un carnaval, să tachineze și să traducă la infinit, dar să și gîndească destinul în termenii metafizici. Altfel cum am putea explica apariția lui Blaga și Bacovia, dar miracolul poetic Argezi, altele și altele dovezi că spiritul românesc privește și dincolo de comedia vieții? Dar cînd aceasta obosește, începe comedia și, o dată cu ea, apare ironia care ne pală de ridicol și, în situațiile tragice ale istoriei, ne ajută să supraviețuim.

Sîntem, prin această alternanță, condamnați la neseriozitate? cum crede Cioran în cea mai dură dintre negațiile sale (*Schimbară la față a României*). A cultivat oare comedia în noi indiscreția, lipsa de mister sufleteș, credința în inutilitatea jertfei, disprețul valorilor și lenea, fabuloasa, proverbială noastră lenie istorică? "România nu-i o țară tragică", "România este o țară fără profeți" scrie moralistul, iubit de scepticismul intelectualului român și de zeflemeaua care exprimă superficialitatea, inerția noastră spirituală: "Românul își zeflemisește propria lui condiție și se risipește într-o autoironie facilă și sterilă. M-a revoltat totdeauna absența dramatismului în trăirea destinului nostru, m-a durut această indiferență spectaculară,

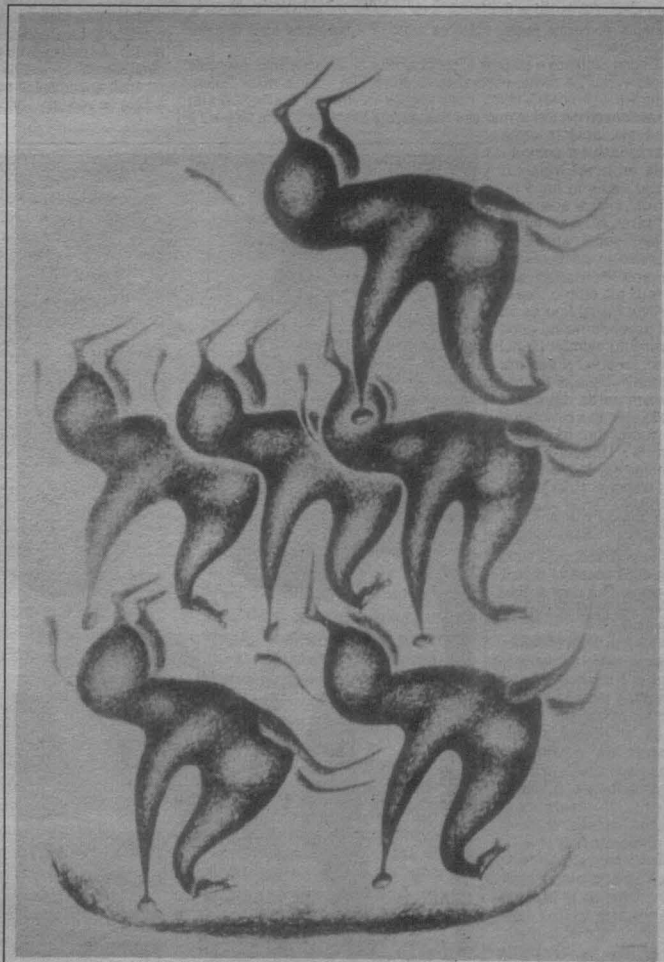
acest perspectivism exterior"... Dacă este așa, cum se explică, încă o dată, viziunea tragică din poezia populară și cum se face că românii care n-au mister sufleteș și au geniul indiscreției au dat și continuă să dea totuși poezi, mari poezi literari (reiau o formulă veche a criticii literare)?!

Caragiale este adus în discuție ori de cîte ori este vorba de a defini spiritul românesc în partea lui comică și i se impută, veșnic, balcanismul nostru... Mă întreb dacă autorul *Scrisorii pierdute* este vinovat, cu adevărat, de ceea ce nu ne place în spiritul nostru și dacă intoleranța față de Caragiale nu ascunde un complex. În fine, cei care-i reproșează dramaturgului că a impus zeflemeaua ca stil de existență, se arată exasperați, totodată, de viciul resemnării care ar fi, pentru noi, românii, catastrofal în istorie. Așadar: Ioviți de resemnare în ființa noastră profundă, formați la școala așteptării și a fricii (citez din nou pe tăgăduitorul Cioran), păcătuim cînd ne mutăm la oraș prin limbuț, în respectul valorilor morale și ne cheltuiem energiile în improvizajii și fantezii de birt. Cu un cuvînt, ne *caragializăm*... Să nu uităm, totuși, că omul caragialean este o ficțiune, este creația unei imaginații excepționale și, ca orice ficțiune reușită, place și durează. Nu mă simt deloc umilit, ca român, cînd citesc *Momente și schițe* ori piesele de teatru, capodopere de ironie. Creînd un model de existență românească sau, mai corect, un anti-model din observarea țîrului balcanic, cu ipostații, frizerii lui filozofi, republicanele electrizate, indivizii lui fanatizați de politică, Caragiale a fixat, desigur, un stil în care, ne place sau nu ne place, ne regăsim în anumite împrejurări ale vieții noastre sociale. Ei, și? Ce-i cu asta? Comical spală, comedia provoacă o reacție, spiritul profund ieșe întîrit din această formidabilă epocă a ironiei, cea mai importantă pe care a produs-o cultura noastră. Spre deosebire de filozoful care se arată disperat de viciul cîrții, aș zice că un popor care are forța de a se supune autoironiei este un popor spiritualmente puternic. Nu-mi dau seama cum ar putea ironia să împiedice manifestarea creației și de ce un dascăl de

Secția de filologie și literatură a Academiei Române a organizat, cu cîteva zile în urmă, o sesiune de comunicări dedicată lui I.L. Caragiale, de la a cărui naștere s-au împlinit 140 de ani. Publicăm în numărul de față al *Literaturii* o parte din aceste comunicări.

comedie, cum este I. L. Caragiale, limitează accesul nostru la metafizic?! Aș zice că, dimpotrivă, o mare operă artistică este totdeauna morală și anti-modelul ei stimulează, prin negativitatea lui, un model. L-aș numi: un model al vigilenței, o pedagogie a purificării. Și, apoi, omul caragialean este mai complex decît se recunoaște de obicei. Înțeleg prin omul caragialean și pe acela din articole, note, însemnări răsfoite, acolo unde Caragiale a surprins și plinurile nu numai golanie lumii românești. Un alt Caragiale, grav și profetic, se manifestă aici. Sau acela, fantastic, misterios, pictor al insolitului, din admirabila povestire *La hanul lui Minjoală*... Vreau să spun că fenomenul Caragiale este complex și că *stilul* lui depășește limitele zeflemei. Dar chiar în spațiul comicului, farsei, satirei, spiritul lui atinge o profunditate a observației care obligă judecata critică să depășească chestiunea pur morală.

Este Caragiale un scriitor reprezentativ pentru spiritualitatea românească? În măsura în care el a creat o mare operă (și a creat-o, de acest lucru nu se îndoieste nimeni), Caragiale are un mare grad de reprezentativitate. O reprezentativitate care trece însă în spațiul esteticului. Descriind camavalul unei lumi în trecere și petrecere (procesul formelor fără fond), el a creat din aceste stări de *negativitate* ale narațiunii umane românești o categorie întinsă de valori românești. Valori estetice, desigur, și prin aceasta, valori morale, purificatoare, sublimă. Iată ce se uită adesea cînd se discută modelul Caragiale și anume: că arta transformă un anti-model existențial într-un veritabil model spiritual prin valorile lui estetice. Stilul românesc? Fără Caragiale ar fi incomplet: i-ar lipsi profunzimea comicului. Ia gîndiți-vă: cum ar arăta sfîrșitul secolului al XIX-lea românesc fără Mitică, geniul al impacienței și al improvizatei, mare politician de cafea, erou al gastronomiei, gentilom de mahală balcanică, cuprins mereu de delir verbal?!... Ar arăta foarte trist... □

Ion IRIMESCU: Cavalcada

ÎNDEMN

Nu te sprijini de nimic
Urcă fără să privești înapoi
Chiar dacă recunoști vreun glas
Încercînd să te cheme
cu mieroasele făgăduieli
de dinaintea plecării

Prevăzuseși totul de mult

Du-te în munte și mai departe
de zborul singur al acvilei
în cerul alpestru

Păstrează în taină numai glasul femeii
și plînsul cu care te însoțește
fără să știe încotro ai luat-o

Și icoana copilului

Imaginează un drum și urmează-l
Nu te sprijini de nimic altceva
decît gîndul tău înaintînd
printre arborii tot mai rari și mai mici
în regiunile norilor

Undeva te așteaptă corabia
învățată cu noaptea
și vîntul

Anghel DUMBRĂVEANU

Lirică românească în Brazilia

Nu s-ar putea spune că literatura română asaltează mapamondul în traduceri întru totul reprezentative pentru identitatea și scara ei de valori. Și nici că literații români, luați cu altele, se străduiesc să o înfățișeze lumii altfel decât bolnavă și amenințată cu exterminarea. De aceea, poate, contactul cu un volum de traduceri rezultat din dorința sinceră de a prezenta literatura română în alte spații culturale, prilejuește mai ales un sentiment de justiție care își subordonează, parțial, tentativa de evaluare obiectivă. Este cazul antologiei *Pagini din lirica românească* (Traduceri de Julia Carâp) apărută în 1990 la Editura *Prezența* din Rio de Janeiro.

Volumul, a cărui înfățișare "fizică" impune tinjiri admirative, poartă cu sine câteva semnificații concentrate. Prima dintre ele e perceptibilă în constatarea că lirica românească se face astfel cunoscută într-un spațiu lingvistic cu care, deși înrudită lingvistic (Brazilia fiind un teritoriu al limbii portugheze), nu are nici prea multe afinități spirituale, nici destule, pînă în acest moment, tentative de prezentare reciprocă. Apoi, editura *Prezența*, după cum o recomandă lista cărților publicate, își dirijează efortul editorial către literatura braziliană contemporană, ceea ce îndreptățește presupunerea că acoperă un destul de întins teritoriu de receptare.

Nu în ultimul rînd al cotei de semnificație se află selecția pe care Julia Carâp o operează pe baza unor criterii axiologice consonante cu scara de valori consacrate în istoria literaturii române, dar și cu un spațiu național afectiv. De altfel, poezia pe care autorea o situează "în loc de prefață" este, nu întîmplător, *Tara mea* (Minha Terra), de I.Nenișescu, deopotrivă impuls și emoție a originilor ce însuflețesc acest gest cultural al inimii române.

Mănăstirea Argeșului (A lenda do mosteiro de Arges) și *Miorița* (A cordeirinha), cea de a doua secvență a antologiei, vădesc scopul - simplu, dar atât de des ignorat - de a furniza cititorului brazilian imaginea lirică a sensibilității genului românești.

Numele poezilor antologați apoi, în cea mai consistentă parte a volumului, au de fapt rezonanța citorva din momentele de mare intensitate valorică care marchează traseul evolutiv al poeziei noastre: Vasile Alecsandri, Mihai Eminescu, George Coșbuc, Tudor Arghezi, George Bacovia, Ion Minulescu, George Topîrcănu, Adrian Maniu, Ion Pillat, Al. O. Teodorescu, Lucian Blaga. Notînd, în plus, caracterul reprezentativ al textelor selectate, fac observație - de altminteri ușor deductibilă din lista poezilor citați - că antologia nu cuprinde poezia românească postbelică, rămasă, probabil, în intenția unui volum ulterior. E de adăugat însă că ultima secțiune a cărții, *Poezia exilului*, reunește, alături de câteva nume de o oarecare familiaritate, altele care rămîn totuși în afara unei zone cit de cit cunoscute. Terenul este destul de alunecător, de altfel, fără o configurație certă: Ion Bucur, Ion Tolescu, Alexandru Gregorian, Vasile Postecă, Demetrius Leonties, Constantin Virgil Gheorghiu; Alexandru Silisteanu, Julia Carâp - poeți care susțin această ultimă parte a antologiei - se oferă însă cunoașterii cititorului brazilian (și a noastră deopotrivă) prin versuri cărora nu le lipsește un autentic suflu poetic și, mai ales, un adînc sentiment al înstrăinării. Ca în poezia *Tara mea* (Minha Terra) de Julia Carâp, care simetrizează afectiv volumul și din care citez în loc de orice altă evaluare ori declarație de grațitudine: "Te chem/ Și chipul tău știut îmi chinuie nelișițiile/ Vrea ceva din tine, pămînt al meu/ Dar de acolo doar lacrimi îmi trimiți". Și totuși, de aici, un gînd bun convenit generozității cuprinse în aceste "Pagini din lirica românească".

Andrei GRIGOR

Idealul comunicării interculturale

În limbajul, propriu textelor de informare culturală, erau - și continuă, vai, să fie relipite formule ca "prestigioasă colecție", "Condiții grafice deosebite", "judicioasă selecție". Tocite prin utilizare convențională astfel de clișee exsangue se impun uneori ca inevitabile.. E cazul recentei antologii de poezie română contemporană (*Antologia rumunske poezije*), apărută în limba sîrbo-croată la editura Ip Svetovi din Novi Sad.

Volumul a apărut într-o, incontestabil, "prestigioasă colecție", numită "Biblioteka Spektar": lista precedentelor apariții, pe suprapertă, cuprinde nume ca Borges, Tsvetaeva, Thomas Bernhard, Italo Calvino, Platonov, Robert Musil, Dürrenmatt, precum și titluri de antologii de poezie - dadaistă, germană contemporană - și de proză - franceză, italiană...

"Condițiile grafice" sînt, într-adevăr, "deosebite" (mai bine zis "excelente"), calitatea hîrtiei, a tiparului, a suprapertei sînt aproape de "nivelul mondial", cea a legăturii, mai modestă, e totuși onorabilă.

Se poate vorbi însă și de o "judicioasă selecție"? Credem că da, cu toate că, evident, prin natura ei, nici o selecție nu poate să întrunească sufragii unanime. Oferim lista autorilor antologați, elocventă în sine în privința extensiei cronologice și a traiectoriei lirice considerate ca reprezentative: Tudor Arghezi, George Bacovia, Lucian Blaga, Ion Barbu, Ion Vinea, Tristan Tzara, Ilarie Voronca, Geo

Bogza, Gellu Naum, Dimitrie Stelaru, Paul Celan, Ștefan Augustin Doinaș, Ion Caraion, Nina Cassiah, A. E. Bacovsky, Petre Stoica, Nichita Stănescu, Grigore Vieru, Marin Sorescu,

Ana Blandiana, Dorin Tudoran, Ion Mircea, Dinu Flămînd, Dumitru M. Ion, Grete Tartler, Doina Uricariu, Mircea Dinescu, Liviu Ioan Stoiciu, Nichita Danilov, Elena Ștefci, Alexandru Mușina, Gabriel Chifu, Emil Hurezeanu, Marta Petreu, Ion Mureșan, Ion Stratan, Matei Vișniec, Mircea Cărtărescu. Treizeci și opt de poeți, din care optsprezece născuți după 1945. Lipsesc, vom observa, cel puțin cinci-șase nume de poeți autentici ce puteau părea, la prima vedere, "obligatorii" (și nu e vorba numai de "turcii"). Personalitatea oricărei selecții e dată însă și de omisiunile remarcabile. Antologarea e operă subiectivă. Iar ponderea mare acordată celor născuți postbelic va fi determinată, fără îndoială, o creștere a exigenței față de cei din generațiile mai vechi.

Vom adăuga că selecția, traducerea și poștașa sînt semnate de Petru Krdu (al cărui nume, cred, cuvîne-se să-l scriem Petru Cîrdu, în dreptînd urmările transliterării limbii sîrbo-croate, că fiecare poet e prezent prin două, trei, cinci, ba chiar zece sau douăsprezece poeme (media: 5,1 titluri/autor), alese și ele în general judicios, că volumul cuprinde toate cele cunoscute (12 pagini de note bio-bibliografice, bibliografie critică privind poezia română contemporană, o postfață succintă, sintetică). E vorba, deci, de un volum compact (200 p., format aproape "de buzunar"), arătos și substanțial totodată, ideal instrument de comunicare interculturală.

Nicolae BĂRNA

Poeți slovaci din România

A apărut recent la editura Kriterion un volum cuprinzînd versurile a patru poeți slovaci din Nădlac unde funcționează de mai multă vreme un liceu în limba acestora. Traducerile semnate de Corneliu Barborică sînt însoțite de prefața lui Florin Bănescu, autor al unui excurs cultural despre datele biografice ale celor patru, transpuse în coordonatele spirituale ale locului. Aici condeierii noștri, departe de a fi singurii, sînt cei mai reprezentativi. Pentru fiecare din ei poezia a devenit un mod de existență și o experiență personală în modelarea expresiei și deslușirea forței interne care le guvernează limba. Din creația diversă, purtînd amprenta personalității artistice a fiecăruia, descoperim, ca linie unificatoare a volumului, conștiința pentru valoarea artistică a cuvîntului scris la patru creatori autentici.

Ondrej Ștefanco e un poet al profunzimilor și al decantărilor esențiale în care versul se naște, asemenea Afroditei, din valurile mării: "Litera singură e ostrov fără chip./ doar undele cuvintelor o sclădă.// (Iar unezeala urcă din mal în mal/ să-i dea viață.)/ Mișcăriile îi șterg faptele./ îi limpezesc abia la urmă capătul/ înaltul și adîncul - acela adînc și trainic.// Pentru nimic în lume nu ț-ar da/ tocmai acel ceva de care ai mai multă nevoie/ graiul. Atîl/ Căci nicăierea nu există sfîrșit/ Pomenitul ostrov are mereu/ alt chip chiar în ostrovul însuși./ nu se va mai ascunde nicînd după lucruri./ tu zvîntă-i țărnuț umed, scribule./ și treci mai departe.// Țișnește din tine precum vorba din gură./ Rînduiește apoi cuvintele și dă lumii/ un bărbat, o femeie./ Unește-i într-o familie, da, într-o viață./ prin umbra cea nevăzută a mingierii./ Din ei va răsări acel ostrov. Deodată/ ud, lăcrimînd - căci izgonec din ei vorbirea.../ Și litera abia după aceea va deveni/ un ostrov fără chip/ sclădat de valurile mării de cuvinte" (*Caruselul*).

Pentru Ivan Miroslav Ambrus, coleg de debut cu Ondrej Ștefanco, poezia înseamnă recitarea lumii. O lectură proaspătă, cu privirea și gîndul așintite dincolo de pinzele de păianjen ale vechiului sentimentalism, îl îndreptățește să teoretizeze despre "eroarea" existentă în primordialități și invariante, depășită printr-o nouă ambiguitate emotivă: "S-o luăm de la capăt să mai măsurăm o dată/ lungime, lățime, înălțime/ forța de gravitație a stelelor/și greutatea vîntului/ să-ncepem să

măsurăm noaptea/ și să măsurăm eroarea absolută a măsurătorii/ în care este ferecată/ neputința noastră de a nu putea/ să măsurăm cu mare precizie/ chiar și lungimea mesei/ avînd conștiința/ că omul este o ființă precisă/ care de mii de ani își tot precizează/ locul în lume/ o ființă care măsoară și iar măsoară/ parcă numai pentru a putea constata/ eroarea existentă a măsurătorii/ ce poate fi măsurată la rîndu-i doar printr-o eroare" (*Erol*).

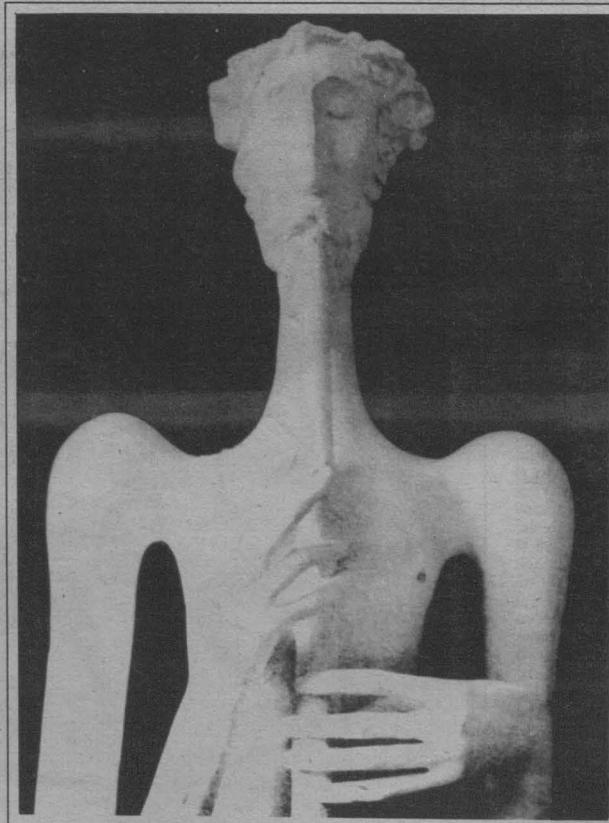
O poezie a dialogului cu umanitatea, livească în întreaga ei substanță, scrie Dagmar Maria Anoca, tentată de modernități conceptuale, de relevarea ideilor culturale ca și de conversația acestora în existența colaterală. La Dagmar Maria Anoca "poezia este aerul/ pe care avem nevoie să-l respirăm cu toții/ Dar numai unii sînt capabili să-i simtă imponderabilitatea" Ea devine totodată, aspirație și constructivism liric: "Am să-mi epuizez cemeala./ poate și speranțele./ am să agăț de crucea cerului/ schele de versuri - / oricum mă va înghiți așteptarea/ lubirea se scurge ca o stalactită - / Pe piatră (*Cartea despărțirilor, prima fragment*).

Cel de-al patrulea, mai tinărul Adam Suchansky, pare, față de frații săi, un tradiționalist: "Cuvinte vechi/ se izbesc în mine/ de pragul poeziei.// De-aș avea putere/ de clopot/ să sun./ Profund și frumos" (*A avea putere*). Mai apropiat de sevele pămîntului, înmiresmat de patriarhalitate, el își definește universul artistic în armonia lucrurilor din jur, "căci frumusețea, precum iarba/ crește aproape peste tot". În *Adio sonete*, aceeași frumusețe se revarsă tumultuos în vers: "Îți culg/ ultimii fluturi morți/ din pîrlă/ pe care vîntul/ stropindu-l cu aromele livezilor./ ți lăncăzît pînă ce-a dat în galben/ și simt atunci/ că ochii încep să-ți semene/ cu niște luntrei în care/ am să eșuez curînd/ îndepărtîndu-mă definitiv de nopțile fără somn/ cînd, în serele de sticlă ale sonetelor/ falsificam în mod rușinos/ vegetația iubirii".

Scurta antologie a poezilor din Nădlac dovedește cu prisosință existența, în această insulă punctiformă expresiei slovace, o matrice de spiritualitate.

Lucian CHIȘU

Confesiuni pe un papirus, (Patru poeți slovaci din România), în românește de Corneliu Barborică, prefață de Florin Bănescu, Editura Kriterion, București, 1991

Ion IRIMESCU: Compoziție cu subiect mitologic

RAZLETE

Marin SORESCU

CARAGIALE sau boieria rîsului

E aproape o formă de relief a României, care ne dă de văzut, de vorbit, de rîs și de contemplat. Contemplăm apusuri și răsărituri de Caragiale cu fiecare reprezentare a operelor sale, ori cu fiecare lectură.

Născut pe o vreme geroasă, sterilizatoare de microbi, scriitorul apare călît, într-o lume cam înfocată și șuie.

Opera sa nu a venit să viscoalească, ci mai ales să înghețe subtil spiritul românesc în stalactite și stalagmite, cu vîrfurile ascuțite, împungînd în sus și-n jos, într-un ferăstrău de replici sclipinde. Opera sa e o peșteră plină de ecouri, unde snoava populară străveche și anonimă se logodește cu taifasul, anecdota, ciocă și moftul țîrgoveț și se permută în gest artistic individual și genial.

Un precursor ar putea să-i fie - pe această linie - Anton Pann, a cărui "poveste a vorbei" reprezintă o fază încă medievală - și într-un fel mai pură, în orice caz mai nevinovată - a rîsului lumii noastre. "Finul Pepelei" e tot exponențial, cu mînci suffocate pescuitor de perle din curgerea mîloasă a vremii.

La Caragiale, proverbele devin replici și sînt iarăși la lume date. Astfel și el se înscrie ca o verigă în zicerea populară românească.

Zicere căreia îi mai face doar un bengin în frunte - sigiliu Caragiale. Paradoxul operii sale e să devină tot mai actuală, cu cît se învechește. "Trăim în plin Caragiale", auzim în jurul nostru, tot mai des în ultima vreme. Sau "Ne-am întors la Caragiale" sau "E ca în Caragiale".

Și chiar așa el Trăim de-a adevăratelea în plin Caragiale (numai că mai crispați, fără "jal" și cu bere proastă). Răspunsul trebuie căutat în "inactualitatea" eternă a operei, lipsa ei de "contemporaneitate". Cum să spun? Bucățiile sale erau așa de rupte din realitate, încît o depășeau, păreau arifioase și exotice.

Talentul scriitorului a surprins atunci *cifrul flinței* noastre - pe latura ei duios - rizibilă și *cifrul societății* noastre - pe latura demagogico-activistă "Vrem progresul cu orice preț", "Evropa", "Vocea Patriotului Național", "Industria noastră e sublimă" etc.). Cifrul părea atunci fantazist. S-ar putea ca unii dintre cei care au huidit, la premieră, "O noapte furtunoasă" să fi fost chiar sinceri. Sinceri dar proști. Proști dar mulți.

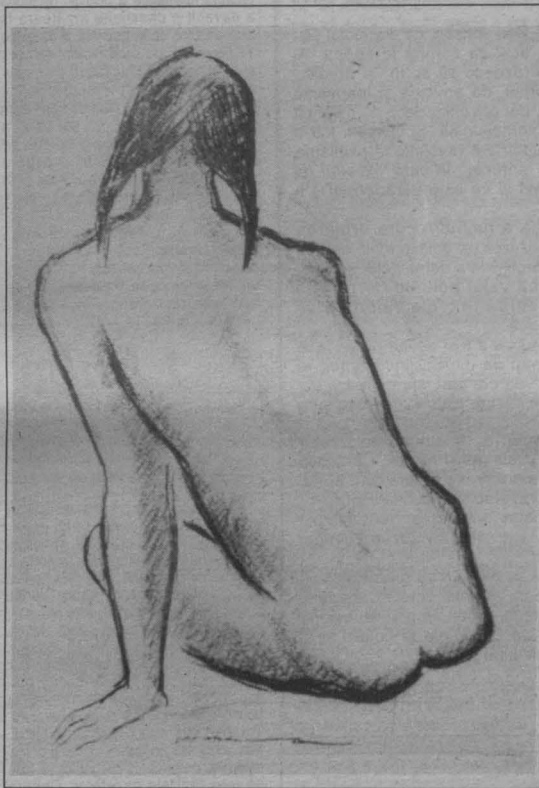
Scriitorul, după mai multe experiențe cu teatrul românesc contemporan, s-a dus de nu s-a mai văzut, s-a dus învărtindu-se. Berlinul s-a ales de el! Nici el nu era pregătit pentru societatea pe care încercase s-o decodifice, nici el nu era pregătit să suporte efectul invenției sale literare... În ultimii ani ai vieții, în plină putere de creație s-a lăsat și de România și de literatură și de tot. Nu pare straniu acest fapt? Urechea sa perfectă se mai delecta doar cu acorduri muzicale. Cred că și de la urechea perfectă i s-a tras plecarea. Prea auzea multe în București! Prea multă disonanță!

În legătură cu rîsul său, un prieten mi-ă pus sub ochi o ghicitoare, o bijuterie "Ghici ghicitoarea mea? Coșciugul merge înaintea și mortul rîde înăuntru". E greu de ghicit, dar e superb. E lona în chit. Cel care rîde în scrisul lui Nenea lancu sîntem noi, sau, mai bine zis, e *dublul* nostru, care face haz de necaz și ia propria-i îngropăciune ca pe o glumă bună. De secole trecem din mîna în mîna pe deasupra capetelor un coșciug c-un profet care plînge înăuntru, cînd noi rîdem și rîde cînd noi plîngem. Nepotrivire de caracter!

Ce mirat am fost cînd am citit prima dată că acest zeu al veseliei, autorul lui "Conul Leonida" se înduioșea și plîngea foarte ușor, mai ales în ultimii ani ai vieții. (După cum m-am mirat cînd am citit scrisorile lui Urmuz semnate atît de caragialean: "Mitică.") Rîsul nostru, se vede, nu e străin de sublimul care naște lacrima. E un rîs durut; un rîs care ne trădează adevărata fire. Pentru că l-am pomenit mai înainte pe Anton Pann, mi-a venit în mînte o poveste a vorbei. O voi cita ca probă de moment precaragialesc:

"Doi inși făcători de rele,
Căzînd sub judecări grele
Și dîndu-i din înghisoare,
Să-i pună-n spînzurătoare,
Cînd mergea cu pază bună
În acel drum împreună,
Unu-ncepu să-și obideze
Zicînd: "Off off ce păcate!
Ce soartă am avut, frate!
Cellalt zise către dînsul:
Nici un folos nu dă plînsul,
Ci cerului mulțumește
Și sînt zî: "Doamne ferește
De alt rău dintr-ăst mai mare,
Iar acum, frate, răbdare."
El ofînd îi zise iară:
- Frate, vezi moartea amară
Ți s-a citit hotărîndu-ți,
Ș-apoi nu știi cum îți pare

De zici de alt rău mai mare!
Abia sîrși cuvîntul,
Și iată unul ca vîntul
Venea după ei călare
Și striga în gura mare:
- Stați, nu grăbiți omorîrea
Că s-a schimbat hotărîrea
Acum s-a găsit cu cale,
De la pașă la agale,
Spînzurați să nu-i răpuneți,
Ci de vil în țepi să-i puneți."

lon IRIMESCU: Schiță

Ne închipuim această istorioară cu trei personaje povestită și interpretată de Caragiale. El ar estompa duhul fatalist și ar colora poate mai drastic limbajul cu darul unic, mutînd aparent accentul pe *zicere*. Tragedia n-ar fi mai mică, numai că ar apărea mascată de registrul comic. Farsa tragicomică românească o va exploata cu vervă și-o va omologa pe plan internațional Eugen Ionescu.

M-am întrebat adesea dacă rîsul ca și durerea, nu există în cantități limitate pe pămînt (așa cum ar fi alte forme de energie - petrolul, ori uraniul). Sau mai mult: dacă rîsul și plînsul nu sînt niște cantități constante. Cum ar fi apa care se evaporă într-o parte dar plouă în alta și, global, nici nu sporește nici nu se împuținează.

Oricum ar fi, ceea ce e sigur e că veselia debordantă amestecată uneori cu lacrimi din scrierile de care ne ocupăm nu s-a diminuat cu trecerea timpului. "Scrisoarea pierdută", jucată la Tokio, sau "D'ale Carnavalului" pusă în scenă de Visarion, în islandeză (am văzut o casetă convingătoare) demonstrează universalitatea nu numai a lui Caragiale, dar și a noastră cei exprimați de el. Caragiale e atît de al nostru încît devine universal. (O tendință mai nouă în literatură e de a vrea să fie de la început universal, imitînd virtos ce-au făcut alții). Aș aminti aici o observație a poetului american William Carlos Williams: "Lucrurile cu adevărat universale se întrepăuză în cele cu adevărat locale".

unui copac în creștere.

Lemn dulce, din care se poate confecționa și o poartă a orientului și una a occidentului și mai rămîne și de-o barieră a Vergului.

Piesele ca și momentele, schițele și povestirile sale, apar ca niște cristalizări spontane ale unei magne venite din adînc. O creație care dă senzația de mineral și are rigoare geometrică. Întotdeauna satira e mai geometrică decît lirismul, ea lucrînd cu structuri și ticuri sociale, mai ușor de pus pe calapod, în timp ce lirismul, profund individual, are aerul de-a fi nebulos, dînd pe dealături, "vîrsat". Ironia lui Caragiale - ne strînge - nu-i așa?, așa cum ne strînge, pe nesimțite peninsula balcanică. E subtil și rece. Iată o mostră dintr-un articol al său, din 1897, în legătură cu "progresul" presi:

"De cînd eu am părăsit profesia de scriitor, s-a făcut atîta progres în publicistica românească, încît mă simt absolut zdrobit, cînd mă aflu în fața unei file curate de hîrtie, știind bine că ea astăzi nu mai suferă să fie mînjită, ca pe vremea mea, cu negreală, decît doar spre a spune o gîndire. Care va să zică astăzi nu mai e permis nimănui a strica hîrtia degeaba. Fericit publicul de astăzi!" De atunci s-a făcut un și mai mare progres, iar publicul de azi e și mai fericit! Șerban Cioculescu, criticul absolut al marelui scriitor, i-a analizat, cu finețe, metoda ironică: "La Caragiale, ironia are poate ca punct de plecare idealul unui stil de urbanitate, în vreme ce revistele umoristice, foarte la preț și în plină ofensivă, uzau de arma insultătoare - a vehemenței agresive. De aceea satira sa din primele încercări de la *Ghimpale* se diferențiază în ton, căutînd prin instrumentul urban al ironiei, rectificarea stilului polemic al momentului. Ironia sa e foarte ușor de definit, ca și antifraza în figurile vechii retorici. Ea nu spune lucrurilor pe nume; nu întrebunțează însă forma vagă a eufemismului din arsenalul politeței, ca bunăoară: un om nu prea inteligent, pentru un prost sadea. Ci, dimpotrivă folosește tocmai noțiunea contrară, avantajoasă victimei: intelligențisim!" Vehemența agresivă este tocmai nota caracteristică a unei bune părți a presei de azi. Și iarăși avem nevoie de Caragiale - cu ironia care strînge să corecteze accentele deplasate și iarăși sîntem în plin Caragiale. Timpul care va să zică lucrează în favoarea clasicului!

"Ultimul ocupant fanariot", cum i s-a spus în deridare, s-a dovedit autentic boier pămîntean, căci rîsul e boierie iar spiritul în perpetuă stare de veghe o formă înaltă de patriotism.

Cîștigător al lozului cel mare, Caragiale ne împroprietărește cu locuri geometrice.

GRAFFITI

Gheorghe TOMOZEI

Odobleja în pagini inedite

În condiții grafice de tot modeste, editura "Scrisul Românesc" din Craiova a tipărit câteva "Pagini inedite" de Ștefan Odobleja extrase din bogata arhivă a savantului, de rîvnă pioasă a lui Const. Negreanu.

Paginile nu adaugă nimic impresantei opere științifice a lui Odobleja ci ne îngăduie doar să cunoaștem unele etape ale formării sale intelectuale, proiecte de studiu, încercări beletristice.

Ne aflăm în fața unui tânăr de 19,20 sau 21 de ani grăbit să-și termine liceul ca elev la fără frecvență ("Am trăit la țară și am umblat desculț pînă la vîrsta de 20 de ani, adică pînă ce-am devenit student al Facultății de Medicină, cu excepția a trei ani pentru primele clase de liceu urmate la zi. Aceasta ar fi destul pentru a lămuri care erau tendințele, sentimentele și interesele mele"), grăbit să se afirme în mai toate domeniile științei (ambic "antică" și mai ales, grăbit să trăiască muncind.

Caietele Odobleja vădesc preocupări vari. Temele unor virtuale cercetări sînt notate telegrafic, adesea criptic, vădind o precece "lipsă de timp", proprie marilor spirite.

Junele nostru e captivat bunăoară de mecanismele ce decid *Soarta popoarelor* dar și de *Legile culorii* (pe care le supune unor ecuații matematice), dar și de *Energile cosmice* sau de *Cauza morții* și interesează totul: *Toxicitatea*, *Fortificarea fizică prin ameliorarea singelui*, *Muzica luminilor*, *Misterul protoplasmei*, *Inflamația stomacului*, *Compușii de azot*, *Simpptomele nervozității*. Imaginează un *Aparat de palpat*! Clasică... *Plăcerile*. Superioare ar fi cele ce "sustin viața, plăcerile mîncării, muncii, odihnei, în sfîrșit, ale vieții animale, fizice, cari servesc la susținerea sănătății". Plăcerile intelectuale și morale sînt situate pe un loc secund. Pe ultimul, "cele sexuale". Adolescentul (încă) nu se sfiește să se exprime net, concludiv, asemeni faloșilor săi înainte-mergători. Aforismele nu lipsesc: "Frumosul este expresia energiei", sau: "Fericirea e biologică", sau "Viața nu are alt scop decît acela de a fi".

Risul îi pare "o bucurie exagerată, deci anormală, patologică". Fericite ar fi doar ființele simple, dornice să-și împlinească puținile necesități. Drumul spre cunoaștere al omului iluminat pare minat de un risc suprem: "Evoluînd, progresînd, noi mergem spre nefericire". Sîeși, junele își impune legi drastice: să-și dezvolte funcțiile profesionale ce sînt indispensabile vieții. Plăcerile (iarăși) trebuie să fie active, productive și nu pasive. Matematici, nu joc de cărți! Nu sport ci (superb!) muzică fizică!

Simplitate, nu lux! Realism, nu sentimentalism! "Plăceri musculare nu sexuale" (mă rog...). Nu artă ci știință (excesiv...)

Odobleja e îngrijorat de falsa perfecționare spre care merge societatea. El crede (în 1920!) că ne întemeiem aspirațiile spre o "viață artificială" cu scopuri nenaturale. Remedii? Adoptarea principiilor socialiste și aceasta *imediat*. Să se creeze o singură școală (pînă la 18 ani) echivalînd Liceul și Universitatea. Să se reducă

nemulțumire de sine. Programul de viață e copleșitor și oricît ar conta pe o sănătate, deocamdată, de fier, tînărul învățat își asumă prea mult, calcă prea largi domenii. Îl poate salva numai o minune: să inventeze o știință, să-i fundamenteze destinul social, s-o ofere vieții.

"Minunea" s-a produs, dar, ce tristețe! fără ca organele de receptare ale vremii s-o accepte și s-o poată impune. Odobleja s-a cheltuit în anonim și

Ion IRIMESCU: Maternitate

limbile "moarte", greaca, latina, ba chiar și una vie (francezal) să se învețe... esperanto. Armata să se facă între 18-19 ani. Se recomandă practic agricolă, industrială, de birou. Specializare după voie.

Alte pagini sînt mai puțin solemne. Frumusețea fizică a femeilor ("mai ales la fetele mari, virgine") ar fi "expresia unui surplus de forță" față de forța masculului. "Frumusețea nu e în raport direct cu puterea ci cu sentimentul puterii".

Sînt schițe de eșafodaj, oglindă a unor proiecte peste măsură de orgolioase, semn că Odobleja se pregătea pentru o carieră științifică prodigă dar, cochetînd acum cu medicina el nu pare a se mulțumi cu atît. Toate științele îl atrag. Toate sînt domenii lui. Cine ar crede, citînd paginile juneții că autorul lor va fi pîrîntele, real, al ciberneticii?

Se simte, nemărturisită, o

curînd (nu chiar atît de curînd) după el (totuși după și nu simultan) altcineva îi călca pe urme definînd principiile ciberneticii, dînd materialitate unor "iluzii" și culegînd, firesc, lauri. Inexplicabil, oricît de neapreciat ar fi fost, medicul (niciodată... doctor în vreo știință), ciberneticianul și filozoful Odobleja și-a pierdut țărânescul, stenicul echilibru ce părea să-l anime. Irosindu-se, neștiut (ori uitat) și sărac așa cum numai Eminescu a putut fi, a avut numai la crepuscul bucuria cîtorva raze de afecțiune. Gloria i-a fost postumă. Trebuie scrisă Viața acestui Om, demn de Antici și de Renaștere spre a-i putea recunoaște nu numai geniul ci și jertfa.

(continuare în pag. 12)

Valeriu CRISTEA

"Acoperiți partea de jos a televizorului"

Hotărît, intransigent, neabătut, cum îl știm, și imparțial ca tot românul, dl. Cristian Tudor Popescu "face praf" cam tot ce mișcă în momentul de față pe scena politică românească (v. articolul intitulat *Stop-cadru în Adeverul* din 18 februarie, a.c.). Sînt atacați, în ordinea în care autorul se "ocupă" de ei, d-nii: Gh. Dumitrașcu, Victor Surdu, Petre Roman, Nicolae Manolescu, Ion Iliescu, Căzimir Ionescu (numit, cu familiaritate, și "Nea Căzimir"), Marian Munteanu, Crin Halaicu, Ion I. Brătianu. În treacănt, este jignit și Prea Fericitul Teocist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, căruia tînărul Cristian Tudor Popescu îi spune, pur și simplu, Teocist: "Treabă cu Cioran avea stenicul nostru lider (dl. Petre Roman, la Iași, în 24 ianuarie n.n.) cît am eu cu Teocist...". D-l Cristian Tudor Popescu nu are treabă cu Patriarhul României. D-l Cristian Tudor Popescu nu are treabă nici cu Dumnezeu. Tînărul și talentatul nostru publicist este un ateu convins, pur-singe. Firește, d-l Cristian Tudor Popescu, are tot dreptul să creadă sau nu. Nu are dreptul însă să fie mitocan. În finalul articolului, autorul, pentru că nu vrea să pară totuși "un negator cu orice preț", dă "un alt exemplu (de fapt, două exemple n.n.), din păcate - zice el - nu din spațiul politic": "Multă vreme îi vor rămîne în minte și în suflet expresia lui Cioran în timp ce ne arată rîzînd cum săruta Țuța ziarul «Pravda» fără să știe o boabă rusește și cea a lui Țuța răspunzînd peste spațiu și timp, cu sufletul pe chip: «Domnule, pe vremea aceea eu practicam un marxism imbecil...»". Dl. Cristian Tudor Popescu e un original: să-i admiri astăzi, în gura mare, pe Cioran și pe Țuța e intr-adevăr foarte original...

Să revenim însă la personalitățile și personajele politice pe care dl. Cristian Tudor Popescu le cam amestecă trăgînd un stop-cadru după altul: "Tot atunci (la Iași, la manifestarea organizată de Consiliul Unirii n.n.), d-l Petre Roman, după ce retorizează și metafizează fanegheorghisme progresiste minute în șir, bagă și un «Așa cum spunea Emil Cioran...». Stop-cadru (...) D-l Nicolae Manolescu își are definiția în regretul sincer: «Colegii mei de generație din străinătate sînt acum cel puțin miniștri, iar eu doar director de revistă...» Stop-cadru. Iar în ceea ce-l privește pe d-l Iliescu...» Intrerupem aici citatul din dorința de a remarca deîndată *cîrăjul nebul* cu care, după ce se joacă alene, într-o doară, cu un *fost* prim-ministru și cu un improbabil *viitor* președinte al țării, d-l Cristian Tudor Popescu îl înfruntă pe însuși președintele în funcțiune al României. Sînt luni și luni de zile, poate chiar ani, de cînd în presa noastră liberă (?) n-a mai putut răzbate nici oea mai mărunță ori voalată critică la adresa d-lui Ion Iliescu. Cenzura prezidențială s-a dovedit necruțătoare. Și iată că, în fine, cineva se încumetă să spargă gheața. Nimeni altul decît, după cum ne și așteptam, d-l Cristian Tudor Popescu, acest Mihai Viteazu al publicisticii postrevoluționare care, impetuos, ridică barda și izbește (stop-cadru, firește). Abia după ce ni se mai potolește entuziasmul, observăm că, de fapt, în legătură cu d-l Ion Iliescu, d-l Cristian Tudor Popescu ne propune o experiență destul de bizară: "Iar în ceea ce-l privește pe d-l Iliescu, propun un alt unghi de vedere (sic!): acoperiți partea de jos a televizorului, astfel încît să se vadă doar ochii președintelui. Atenția nemafiind atrasă de mult discutul zîmbet, veți descoperi o privire rece și calculată, trădînd cu totul alte gânduri decît spune fața. Stop-cadru". Acum, ca să fiu sincer, m-ar bucura să descopăr la d-l Iliescu "o privire rece și calculată". Omul politic trebuie să fie și rece, și calculat, iar uneori el trebuie chiar - ce oroare! - să știe să-și ascundă gîndurile. Altfel nu se poate. Altfel te lași de politică și te faci, de pîdă, ziarist. Ziarist imparțial, ca d-l Cristian Tudor Popescu.

Experiența pe care ne îndeamnă s-o facem d-l Cristian Tudor Popescu nu este nici simplă nici ușoară: "acoperiți partea de jos a televizorului...". Cum, cu ce? Mai e nevoie apoi de timp, căci înțeleg că trebuie să stăm și să pîndim apariția pe micul ecran a d-lui Ion Iliescu înarmați, fiecare, cu ce se poate găsi prin casă, o cămașă veche, un prosop, un covoraș... Dacă avem noroc, după un interval de veghe acceptabil, președintele țării ne va intra în apartamente. Deîndată ce îl zărim, ne repezim la televizor și, ținînd cu ambele mîini, de cîte un colț (altfel alunecă), obiectul obturat, materialul de camuflaj, îl aplicăm prompt pe ecran și ne holbăm la ce a mai rămas din d-l Iliescu: "Atenția nemafiind atrasă de mult discutul zîmbet, veți descoperi...". Acum știm deja ce pretinde d-l Cristian Tudor Popescu că vom descoperi. Ceea ce nu știm încă este de ce crede d-l Cristian Tudor Popescu că are dreptul să *mutileze* astfel o fizionomie umană, expresivă prin totalitatea elementelor de care ea dispune. Căci experiența pe care ne-o propune publicistul este una de *amputare* a faciesului omenesc. Care, anulat în celelalte componente ale sale, redus *numai* la ochi ar fi cam... extraterestru. D-l Cristian Tudor Popescu este nu numai un tînăr și talentat publicist. D-l Cristian Tudor Popescu este și un tînăr și talentat prozator. Tocmai în această calitate el mă dezamăgește acum. Căci d-l Cristian Tudor Popescu pare profund convins că zîmbetul, risul unui om constituie neapărat o *mască*. Altceva, și el un scriitor, ce-i drept cu mult mai în vîrstă (la 30 octombrie anul acesta va împlini 171 de ani) decît tînărul domn Popescu și cu ceva mai mult renume susținea un punct de vedere perfect opus celui al d-lui Iliescu: "Niciodată firea omului nu se dezvăluie mai deplin ca atunci cînd rîde. Uneori, e foarte greu să dibuiești caracterul cîte unui om, dar e de ajuns să-l surprinzi o singură dată rîzînd sincer și brusc și atunci caracterul lui îți apare limpede ca lumina zilei (...). În orice caz, un lucru știu precis, și anume că risul e cel mai sigur examen al sufletului omenesc." Altă părere deci: zîmbetul, risul nu constituie o *mască*. Dimpotrivă, ele *demască*, divulgă în cel mai înalt grad esența cea mai intimă a ființei noastre. La întrebarea cine e scriitorul din care am citat și din ce carte a lui am citat îl rog pe d-l Cristian Tudor Popescu să-mi răspundă în replica pe care, bătaios cum e, sînt sigur că nu va infiriza să mi-o servescă. Are voie să se consulte și cu alții. Căci pe scriitorul ce va împlini în curînd 171 de ani se vede că nu l-a prea citit. Dacă ar fi făcut-o, o asemenea idee - *de a pune căluș zîmbetului* - probabil că nu l-ar fi trecut, totuși, prin minte.

Caius DRAGOMIR

DELICTUL PRIN ABUZ DE REPRESENTARE

Peter Loewenberg, cercetător californian al istoriei din generația medie, cita fraza lui Arthur Rimbaud despre faptul că iubirea trebuie reinventată, afirmând că istoria se cere, de asemenea, reinventată, de către fiecare generație iar în interiorul generațiilor succesive, de către toți cei care se dedică acestui studiu. Putem continua translația accentului pus pe necesitatea de a renaște, o dată cu fiecare complex diferit de circumstanțe, spunând că politica are - și ea - nevoie să fie reinventată de către fiecare om politic și de fiecare mișcare politică. Drept abordări noi ale istoriei pot fi citate psihistoria, istoria științifică socio-cantitativă sau istoria comparată, fiecare putând fi ilustrate, cu titlul de simple exemple, de Peter Loewenberg însuși, de un J. Morgan Kousser sau de un George M. Fredrickson. Un mod de a interpreta istoria, de a identifica interrelațiile majore, decisive pentru calitățile pe care ajunge să le releva fluxul istoriei, poate fi și un mod al identificării mijloacelor acțiunii politice. Se află aceste mijloace în zona psihicului uman, în cea a valorilor sau realităților sociale sau în sfera structurilor și relațiilor internaționale sau în toate acestea? Ne putem, desigur, întreba astfel dar, oare, desprinderea de comunism - în toată dificultatea sa practică - nu este, ca principiu, un proces cu mult mai simplu decât oricare altul? Ce valoare umană - pur și simplu umană, nu a fost degradată de comunism? Nu este nici o urmă de retorism aici; porunciile decalogului pot fi luate în considerație una după alta. Nu există nici una a cărei încălcare să nu facă parte din însuși modul comunist de a fi. Vicile grave au fost punctele de sprijin ale comunismului pe terenul comportamentului uman. În contradicție cu umanul nu s-a aflat însă numai comunismul; negarea sau neglijarea condiției ontice a ființei umane, ca ființă duală în sensul cartesian înseamnă astăzi primejdie comunistă. A adopta în ontologia umană o cale greșită înseamnă dintotdeauna a te îndrepta către dictatură, către totalitarism. De câteva decenii, această gravă primejdie poartă, în primul rând, numele comunismului. Elementul absolut din om este cel afirmat și regăsit în iubire - în toată iubirea, cu nenumărate forme, cu integralitatea cuprinderii ei asupra corpului și spiritului, ireductibil unite. Elementul absolut este afirmat și regăsit în credință - nutrită și înobilată de îdoieli - ca și în devotamentul acordat total, fără pretenții și discriminări, semenilor. Sînt deci, ca rezerve de absolut ale umanului, credința, nădejdea și dragostea. Pentru partea noastră de inserție în timp avem, spre a ne apăra umanitatea, înaintea de toate, cunoașterea. Cunoașterea înseamnă însă o corectă încadrare între repere, o adecvată plasare în referințele firești. A revendica pentru tine o condiție ontică privilegiată este primul dintre păcate și te poartă închisă a cunoașterii, plus toate dezasterele derivând din ignoranța autoindusă.

A lua numele lui Dumnezeu în deșert este, poate, cea mai frecventă încălcare a poruncilor, proba iluziei că dispui de o ascendență sau de o autoritate în planul divinului, proba unui fals al plășării tale în referințialul absolutului. În referințialul devenirii acest păcat rămîne tot grav; a lua numele națiunii tale în deșert - căci omul participă la istorie, și deci la devenire, întrucît aparține unei națiuni.

Propriu ființei umane - dovada faptului că prin spirit se inseră în universalitate și prin comunicare constituie societatea - este faptul de a reprezenta. Omul nu doar exemplifică specia sa, grupul său uman, societatea, națiunea. El poate și reprezenta. Prin ce însă omul își reprezintă semenii - printr-un act al conștiinței și voinței personale sau ca urmare a manifestării voinței și conștiinței publice? Răspunsul, aici, nici nu mai trebuie să fie dat. Să notăm însă că prin faptul reprezentării omul este o ființă politică. Cînd reprezentăm doar existența concretă a acestei lumi umane facem politica imediată, curentă. Cînd reprezentăm și posibilul, deci în același timp, viitorul, facem istorie, încercare de încorporare a prezentului în eternitate. Să identifici un

model istoric, să îl valorifici în actele tale înseamnă să nu lași la voia întâmplării puterea ta de a reprezenta dar, mai ales, dreptul tău de a fi reprezentat după voința ta.

Viziunile asupra istoriei se plasează între Platon și Hegel dînt-un punct de vedere filosofic, între cartea Ecclesiastului și Apocalipsul Sfințului Ioan din punct de vedere teologic. Esențial, cele două perspective nu diferă prea mult. Este straniu cit de mult diferă modul abordării politicii și societății la Platon, în comparație cu tratarea altor probleme

recunoaște imaginea cezarului - căci în procurator sau în soldați o neglijează cu totul - este atunci cînd îl este arătat în efigie, pe dinar. Cezarul este, atunci, doar cel care drenează inutul. Pentru Ioan Teologul absolutul și lumea umanității corupte - întrucît este totuși salvată - se întînesc în punctul omegă, pe treptele Ierusalimului ceresc. Viziunea lui Ioan nu diferă semnificativ de cea a lui Hegel. Ca mișcare a totalității, o parte a lumii nu pare condamnată. Ivită însă din absolut, lumea nu poate decît să se reîntoarcă la acesta; o simplă regăsire a adevăratei naturi, a celui mai profund dintre adevăruri. Îndepărtarea de esența reală și apoi regăsirea posibilă a acesteia este și modul, mai puțin global decît cel hegelian, dar asemănător ca dinamică, de a vedea istoria al lui Jean-Jacques Rousseau. Liberalismul modern este o formă de rousseauism care se raportează la natura umană, încorporîndu-l însă progresul, lată deci marile sisteme ale filosofiei istoriei: ciclicitate sau drum către momentul staționării.

Să fie doar acestea perspectivele

poate socoti că noua epocă, în care intrăm este aceea a generalizării acestei mutații totale. Este epoca accesului tuturor la cunoaștere, a egalității umane totale, ca totală exprimare în oricare om a naturii umane, recunoaștere nu doar a dreptului la opinie ci și a dreptului, cu adevărat divin, la eroare și salvare, împreună. Se recunosc necondiționat drepturile omului, egalitatea sexelor, respectul minorităților. Se naște, evident, o nouă morală, care afirmă - spre a parafraza o sintagmă celebră - valoarea deplină a celui fără valoare morală, care descoperă amplele resurse de a alimenta rațiunea aflate în iraționalitatea noastră profundă. Mai mult decît că este o ființă obligată să reprezinte, omul este o ființă care trăiește în și pentru semnificație. Prin semnificație, subiectul se unește cu valoarea pe care o acceptă.

Să socotim atunci că istoria este chiar depășirea, accentul așezat pe valori, o mișcare a semnificației în lungul seriei marilor categorii spirituale. Ritul, legea, cunoașterea sau iubirea au ritmat trecerea prin timp a unei umanități care, o dată ce se atașează unei valori, îi încearcă posibilitățile de relevare a umanului pînă la capăt. Orice valoare este și o cale a valorificării și autovalorificării. În fiecare epocă, omul se verifică pe sine sub semnul prevalent al unei anumite valori. Dincolo de aceasta, istoria devine, în chip îndreptățit, psihologie, dar nu orice fel de psihologie, ci aceea a subiecților întrucît stimulii sub care stau sînt principalele valori care se oferă existenței umane. Istoria poate fi văzută asociaționist, gestaltist sau analitic, însă numai întrucît psihologia colectivă este determinată de receptarea socială a valorilor și determină statutul acestora.

Penultima mare valoare care a dominat scena istoriei a fost individualia, așa cum s-a putut vedea în revoluțiile romantice, impresioniste sau expresioniste. Ultima valoare istorică este însă comunicarea, așa cum se relevă în textualism, în transparența morală sau socio-politică. Ce este atunci națiunea? Spațiul în care comunicarea este optimă, ca eficiență, profunzime și subtilitate. Națiunea mai este și spațiul în care optimul comunicării se asociază unei citi mai puternice individualii. Cum se conturează, atunci, dreptul nostru de a reprezenta și de a fi reprezentat? Evident, exclusiv în planul comunicării. Despre Dumnezeu, nu avem voie să vorbim decît așa cum ne-am adresa lui într-o rugăciune. Despre națiunea noastră nu avem voie să vorbim decît așa cum am vorbi fiecăruia dintre cei aparținînd aceluiași mediu uman, atunci cînd am încerca să îi obținem acordul.

Contrariul dreptei existențe moderne îl reprezintă abuzul de reprezentare. Dacă noi, românii, întîrziem să fim astăzi readmiși în marea istorie, este pentru că mult prea mulți dintre cei conformați după modelul comunist practic acest abuz în forma naționalismului extremist, în forma xenofobiei declarate în numele unui întreg popor, în forma unui orgoliu gol și pragmatic deturmat de conștiință, în forma imixtiunii unei puteri în sfera altui fapt, de pură factură stalinistă. Nu trăim într-o epocă fetișistă, ci într-una a individualității și comunicării. În jurul autorităților statului român, precum în jurul sufletelor noastre, se rotește ca într-un nor influențe toxice. Națiunea își stabilește modul în care este reprezentată - dacă este lăsată să o facă - după criteriile comunicării, cristalizată în reguli și legi democratice. Cu insistență, ființe nereprezentative încearcă să capteze în insignifianța lor instituțiile principale, împreună cu care încercăm să intrăm într-o adevărată istorie.

Schimbarea sau nuanțarea valorilor și semnificațiilor face oare ca istoria să dobîndească un flux etern, sau conferă doar o altă dimensiune ciclicității ori staționării? Nu putem, desigur, să spunem nimic, dar admirăm resorturile egal de grandioase ale sistemului istoriei, fie că sînt cele ale unui perpetuum mobile de un grad ori de altul - sau ale unui mecanism ce se îndreaptă înspre echilibru. Sînt alți de grandioase, fie ele așa cum au fost gândite de Ecclesiast sau de Platon, de Ioan Teolog, de Rousseau sau de Hegel, ori așa cum ne apar acum în marea dinamică și restructurare valorică, încît nu știu cum de nu înspăimîntăm pe acei care în România ar mai dori să le manevreze interesat, desuet și senilic. Istoria aparține celor ce aparțin viitorului, această șansă acordată corecțiilor trecutului, lernile nu sînt veșnice, nici acestea. Comunismul este un tip de eroare prin care nu mai putem fi reprezentați.

Ion IRIMESCU: Studiu

ale omului de către marele filosof. "Republica", precum și "Legile" par să construiască imagini închise, să instituie posibilități, structuri și adevăruri indubitabile. Iubirea, binele, adevărul sau ființa lasă loc tuturor îdoieliilor și definierea lor continuă rămîne deschisă. Viața politică permite închiderea în forme exacte. De ce se întîmplă așa? Pentru că - lucrul nu este spus decît subtil și atent - primele sînt proprietăți ale Zeului. Ultima cade în răspunderea oamenilor. Platon este atît de convins de acest adevăr încît pentru el organizarea statelor și mișcarea istorică își află resorturile în mecanismele psihice. Iubirea este însă un zeu și la fel par să fie toate marile categorii ale spiritului. Mișcîndu-se într-un spațiu valoric minor, socialul nu poate fi decît o neoprită repetitivitate. Organizarea ideală, oligarhia, democrația sau tirania se corodează, se substituie, se mișcă fără oprire posibilă, în cerc. Istoria nu este lupta binelui cu răul, ci fatal și continuu balans al oamenilor între extreme. Nimic nu sub soare, spune Ecclesiast; este timp pentru bine și pentru rău, timp pentru naștere și timp pentru moarte - atît doar. Ecclesiastul este, sub un aspect, contrariul perfect al prorocilor; nimic nu se schimbă. În spațiul sublunar, tot ceea ce poți face este să înțelegi planul divin. Iisus - el însuși Dumnezeu - întîlnește peste tot divinul. Singura dată cînd

asupra mișcării istoriei? În toate se află, subtextuală, o premisă: că omul este, simplu și neechivoc, acela care este și se arată a fi în concretul prezent. O istorie ciclică, staționantă sau o istorie ce se îndreaptă înspre staționare sînt concluzii și credințe firești într-o lume a neșchimbării valorice. Iisus spune însă - și acest îndemn este cel mai puțin rețut în întreaga evoluție umană de pînă acum: "fiți perfecți așa cum este și Tatăl Vostru". Omul nu este cel care poate fi ci, în mod obișnuit, mult mai puțin de atît. Ideea că ființa umană nu se realizează pe sine în chip spontan, ca ființă a societăților existente, este și nucleul concepției psihanalitice în varianta inițială a lui Sigmund Freud, dar mai ales în aceea, ulterior, a lui Erich Fromm. Ființa umană are a se elibera de inhibiții, baraje, alterări venind din profunzimile structurilor sale interioare. Cum o poate face? Prin credința în Unul, Dumnezeu, prin regăsirea totalității în meditație, prin eliminarea constrîngerilor complexe, în psihanaliză? Mai probabil, prin toate aceste experiențe întretesute. Este, o asemenea cale a eliberării, doar calea unei spornici a potențialului de atingere a valorilor o dată definite? Trebuie să acceptăm că omul deplin este și un creator în sfera existenței autentice a valorilor. Pentru Lucian Blaga, omul s-a născut printr-o mutație ontologică. Se

Caragiale inedit

PATRIA
ȘI NEAMUL

Domniei Sale
Domnului
Ministru al Instrucțiunii publice
Lucrarea mea literară ar
purta titlul:
Patria și Neamul
- Povestiri și Icoane din
trecutul Poporului Românesc

După titlu, vedeți, Domnule Ministru, scopul meu și puteți înțelege felul lucrării mele: *Patria și Neamul* va fi o serie de ilustrații literare ale Istoriei Naționale, Istoria Națională, stăpînită astăzi aproape desăvîrșit pe cîmpul științific, mulțumită neprețuitorilor investigațiuni ale savanților noștri, a fost pînă acum prea puțin, prea rar, ilustrată artistic, pentru a fi accesibilă masei întregi a poporului, poezii lirice îndeosebi au dat, în minunatele balade și legende, fragmente istorice ca ilustrații - toate îndeosebi au dat, în minunatele balade și legende, fragmente istorice ca ilustrații - toate însă fără o sistemă unitară.

Ar fi, desigur, un mare noroc pentru mine să-mi pot duce la bun capăt întreprinderea la care mă gândesc de atîta vreme ca la o încoronare a activității mele literare. Povestiri și Icoane din trecutul Poporului Românesc... Dar se poate pentru un povestitor, pentru un literat popular un cîmp mai larg, un obiect mai frumos, o sarcină mai puțin îngrătă?

Povestirile ar începe de demult și icoane bogate și multe ar străluci pe întrecute unele după altele... Iată - pe cînd Alexandru Machedon, după ce a răsturnat cu o suflare pe vorbăreții și iscusii greci, pornește ca un vîrtej luminos peste Asia, nimicește pe trufașul Darie al Perșilor, Îngenuche pe marele Por Împărat de la Indii, străbate-n Africa, poruncind să se ridice pe drumu-i, de la Indus și pînă la templul lui Amon din Intrarea pustului Saharei, șaptezeci de cetăți - iată că un vultur tînăr, crescut pe malurile Tiburului, începe să-și întinză ghiarele și aripel și să cuprindă peninsula italică. În cîțiva ani, praful s-alege de Împărăția lui Alexandru, iar mica Republică Romană crește mereu pînă ce ajunge cea mai măreață și cea mai strălucită împărăție din cîte-a stat vreodată pe pămînt...

Iată izvorul depărtat al Istoriei pămîntului românesc - căci, dintr-un om pe care l-a lăsat în Carpați aquila italică s-a născut vulturul român... Iată apoi cum, după torente seculare de neamuri barbare, ce se năpustesc asupra unei civilizațiuni oboșite, iată cum Basarab face din peptul lui, împlătoșat cu o cruce, o stavilă împotriva potopului năprasnic al Sermilunei... Iată cum, atunci cînd Baiazid-Fulgerul retează pădurile de lănci ale cavalerilor creștini din

Europa, adunați în cruciadă, cu cea din urmă deznădejde, precum retează ciosașul voinic desimea fînețelor, o singură lance rămîne înaltă sus, ca o tulpină țapănă de măceș de care se sparge coasa - aceea e lancea lui Mircea cel Bătrîn!... Dar apoi cel mai mare dintre Mușatini, Ștefan! și cel mai viteaz între viteji, Mihail? Ar putea oare încăpea acele mărețe figuri în cadrul strîmt al unui prospect cum este acesta?

Dar atîtea alte nenumărate figuri și minde și cuvioase, atît în noroc cît și în nenoroc, în izbîndă ca și-n cădere, zdrobind ordiile barbare sau plecînd grumazul sub securea gialatului?... Și, mai presus de toate, temeiul și izvorul atîtor isprăvi bărbătești - poporul acesta, cu mintea lui oricînd limpede, fie-n biruință, fie în perzare, viteaz ca șoimii stîncilor și răbdător ca stîncile!

Și atîtea zile de glorie și de tristețe luminoase și-apoi atîta restrîcție și-ntunec - de două veacuri!... Ce poveste frumoasă și frumoasă și adevărată - se poate spune poporului nostru despre acele minde generațiuni de la '21 pînă la '59 cari, venite cînd era cupa amară plină, au vrut să jertfească cu entuziasm averi, drepturi și ambițiuni personale - spre a întemeia aieve visul străvechi al Unirii!

Dar - joc ciudat și fericit al întîmplării! - după ce sute de ani bezna ne-a venit nouă de la răsărit, acum iată că ne răsare lumina de la apus! Iată că la Severin calcă piciorul unui tînăr soldat, copil al unei ilustre case împărătești, care-și are obîrșia tocmai în pădurile de unde izvorăște Dunărea. La primul lui pas pe pămîntul patriei atîtor și atîtor viteji, cînd triumfători, cînd jertfii. Este vrednicul lor urmaș!

Vine, ales de norocul neamului nostru, să domnească pe tronurile unite ale lui Ștefan și Mihail! vine să plătească în sfinșit, cu poporul său, o datorie seculară - plată cinstită și bărbătească, în cîmpurile Plevnei vine să desăvîrșească o faptă pentru care sute de ani s-au vărsat atîta sînge și atîtea lacrimi, să izbîndească un vis care sute de ani a legănat viața atîtor eroi și martiri, mai mulți nepomeniți decît pomeniți: Neațîmnarea Patriei și Neamului și Coroana Regală!...

Dar asta toate, Domnule meu, sunt comori nestemate!... Să fie ajutat și susținut a le scoate la iveală într-o formă originală artistică, accesibilă poporului român, mare noroc pentru un literat! Numele lui ar rămîne vecinic legat de un lucru scump unui neam întreg! Pentru o așa lucrare, n-ar fi păcat, desigur, să-și încordeze un artist prozator cea din urmă fibră a conștiinței lui profesionale.

Voi avea eu, oare, norocul să fiu însărcinat de domnia-voastră cu această lucrare de la

se stîrna soarta numelui meu de literat popular? - nu știu.
Mi-ar părea desigur foarte rău să mi s-ar recuză, cu toată grozava răspundere ce mi s-a luat în fața publicului - lui celui mare amănînd o așa lucrare. În orice caz, fiind umbră de umbră, vîrșii fîntina pe acela ce va avea un asemenea noroc; căci, de sigur, Domnule Ministru, nu vă știu anumit de dorința de a face începătura bibliotecii "aristice", unul dintre literații noștri va trebui să aibă în cuviință fîntina a putea face chestăciunea Istoriei Naționale - Povestiri și Icoane din trecutul poporului românesc.

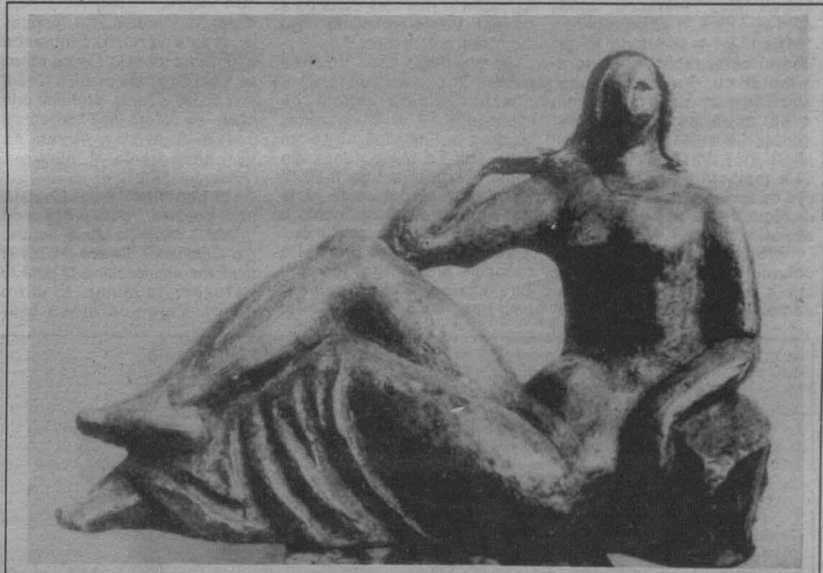
Vă rog, Domnule Ministru, onorabil - a lua în nume de bine oferta mea, chiar dacă nu o aprobați, și în primă asigurarea deosebitului respect cu care sunt

Al Domniei Voastre

proșterat a trece supus

servitor

I. L. Caragiale

Ion IRIMESCU: Meditație

care, nu mă-ndoiesc, ar atîrna soarta numelui meu de literat popular? - nu știu.

Mi-ar părea desigur foarte rău să nu am acest noroc, cu toată grozava răspundere ce mi-aș lua în fața publicului celui mare semnînd o așa lucrare. În orice caz, fără umbră de invidie, voi felicita pe acela ce va avea un asemenea noroc; căci, desigur, Domnule Ministru, cum vă știu animat de dorința de a face începătura bibliotecii "sătești", unul dintre literații noștri va trebui să aibă în cuviință fericirea a putea face ilustrațiunea Istoriei Naționale - Povestiri și Icoane din trecutul poporului românesc.

Vă rog, Domnule Ministru, binevoit a lua în nume de bine oferta mea, chiar dacă nu o aprobați, și-a primi asigurarea deosebitului respect cu care sunt

Al Domniei Voastre prea plecat și prea supus servitor

I. L. CARAGIALE

N 29811

1891 Iunie 1

(Rezumat)

Se însărcinează cu scrierea unei istorii populare pentru bibliotecile populare

D-lui I. L. Caragiale
Pitar Moș 4

Lucrarea literară *Patria și Neamul* Povestiri și Icoane din trecutul poporului românesc ce propuneți a scrie pentru Înzestrarea bibliotecilor populare ce au a se înființa pe lângă școlile rurale și urbane, intră cu totul în dorințele și scopul ce urmărim pentru luminarea populației rurale și vulgarizarea (sic!) a faptelor glorioase și mărețe ale bărbaților mari cari au ilustrat istoria noastră națională, subsemnatul are onoarea a vă însărcina pe Dv. cu scrierea lucrării sus menționate pentru bibliotecile populare într-o formă originală și artistică, accesibilă poporului și în condițiunile propuse de Dv.

Prețul acestei lucrări este de 7000 lei din care lei 3500 vi se va libera imediat după ce vom primi răspunsul Dv. de acceptarea acestei însărcinări, și restul după ce ne veți prezenta cel puțin două treimi din lucrare care urmează să ne fie remisă cel mai tîrziu pînă la 1 octombrie 1898, iar lucrările complete vor trebui să ni se prezinte cel mult pînă la 1 martie 1899.

Subsemnatul comunicîndu-vă cele ce (indescifrabili) și convins fiind că Dv. veți pune tot interesul pentru realizarea scopului ce urmărim, am onoarea a vă ruga să binevoit a ne confirma acceptarea însărcinării și condițiunilor ce vă propunem mai sus.

M[inistru]
[Spiru Haret]

(Text inedit, transcris și comunicat de Elena Ene)

ISTORIE LITERARĂ

AI. PIRU

UN DIALOG
APOCRIF (I)

Profităm de apariția ediției de *Poezii și corespondență* din Veronica Micle sub îngrijirea lui Lucian Chișu, cu o excelentă prefață, la Editura Porto-Franco de la Galați, spre a readuce în circulație de Octav Minar și păstrate aici și colo de biografia lui Eminescu și ai Veronicăi până azi. Nu este cazul ediției de față dar, combătându-l pe Octav Minar, până și G. Călinescu a căzut uneori în cursa lui. Ne referim la cartea lui Minar, *Dragoste și poezie. Ale lui pentru mine, ale mele pentru dînsul, viața poetei tălmăcită după scrisori și documente inedite*, București, Socec et Co. S.A., f.a. (1927). Semnalată ca apocrifă, nimeni n-a denunțat-o vreodată cum s-ar fi căzut.

Într-o notă la sumar, Octav Minar ne previne că poeziile adunate în *Album*, unele sînt ale Veronicăi Micle, iar altele ale lui Mihail (sic) Eminescu, după cum se indică în acest cuprins, "scrisul lor e făcut de mîna poetei care, recitîndu-le, le-a adnotat cu rînduri pline de amintiri sentimentale". Adevărul e că două poezii și toate adnotările atribuite Veronicăi Micle sînt de Octav Minar și cele mai multe poezii sau nu sînt de Eminescu sau reprezintă desfigurări ale poeziilor lui de același autor.

Albumul se începe ca și volumul original al Veronicăi Micle din 1887 cu o poezie dedicată idolului ei, publicată

întîi în *Convorbiri literare* în 1886, cînd Eminescu, bolnav, era internat la Mănăstirea Neamț. Minar o intitulează *Poetului iubit...* La subsol citim comentariul: "*Venere și Madonă* a fost poezia care m-a fascinat! De pe atunci te cunoșteam, te vedeam prin vis și bănuiam că vei fi îngerul meu păzitor!" *Venere și Madonă* a fost publicată de Eminescu în *Convorbiri literare* în 1870, poezia fiind trimisă de la Viena. În 1874 Veronica publică însă în *Columna lui Traian* poezia *La portretul unui poet* în care declară că în acest an n-l cunoscuse încă pe Eminescu: "Căci nu văzusem ochii tăi încă, / Știam alîta: că ești poet!" Adnotarea pe care se vede cit de colo că o face Minar contrazicîndu-se pe sine: "Căci nu văzusem ochii tăi încă, / Știam alîta: că ești poet!" Adnotarea pe care se vede cit de colo că o face Minar contrazicîndu-se pe sine: "Căci nu văzusem ochii tăi încă, / Știam alîta: că ești poet!"

În noiembrie 1883 Veronica publică în *Convorbiri literare* o poezie în care repetă ce spuse în 1874: "M-am gîndit cu drag la tine pînă nu te-am cunoscut! Te știam numai din nume, de nu te-aș mai fi știut! / Și-am dorit să pot odată să te văd pe tine eu! / Să-ți închin a mea viață, să te fac idolul meu." A voi să cunoști e una și a cunoaște efectiv alta. Ignorînd însă data publicării *La portretul unui poet*, Minar aliniază drept

răspuns o pretinsă poezie a lui Eminescu, fabricată de el în stilul elegiei eminesciene *Despărțire* care se potrivește ca nuca în perete: "O, tu, mă uită astăzi în ceasul ăsta trist! / În care-ascund durerea și gîndul pesimist..."

În decembrie 1875 Veronica publică în *Convorbiri literare* poezia *Fugi...* în care mărturisește că nu știe s-alegă între rațiune și sentiment: "Vai! și eu nedumerită! / Mă muncesc cu mult mai mult, / Căci nu știu ce-a fi mai bine: *mintea, inima s-ascult*". Comentariul atribuit poetei de Minar: "Să nu mă cerți, că tu m-ai făcut să-mi analizez sufletul meu pătimaș." Drept răspuns, Eminescu (*El către mine*) vine cu două catrene anodine (de Octav Minar). Dăm numai unul: "Scîntează cerul noaptea / De luminoare stele, / Pribegind de dor și jale / Eu inec privirea-n ele..." În realitate, pornind de la poezia *Fugi...* Eminescu a scris sceneta *Minte și inimă* în care ca personaje figurează el însuși și Veronica. Sceneta e scrisă de Eminescu după moartea lui Ștefan Micle, în 1879, cînd Veronica Micle, văduvă, voia să se remărite.

În 1875, Veronica publică în *Convorbiri literare* poezia *Ah! Du-te...* în distihuri: "Ah! Du-te, tu, suspinul meu! / Departe să te duci mereu..." Substituit poetei, Minar adnotează: "Ca răspuns la aceste versuri, Eminescu mi-a trimis poezia *De ce nu-mi vii*". Nu se poate preciza cînd a fost scrisă poezia, probabil prin 1882, ea a fost însă trimisă de poet la *Convorbiri literare* nu Veronicăi de la Mănăstirea Neamț în 1887.

O potrivire de date există între poeziile *De-aș putea...* de Veronica Micle (la Minar *leitare*) din *Convorbiri literare* (1876) și postuma eminesciană *O dată te văzusem* (la Minar: *El către mine*). Veronica crede c-ar

putea prin apropiere să-l vindece de ură, Eminescu reflectează că necazul de azi al iubirii e doar o părere față de cel din trecut. Adnotările puse pe seama Veronicăi la ambele poezii sînt de o remarcabilă nepricepere, asemenea celebrului dialog: - Tu dormi? - Da! Veronica: "E drept că și tu ai început să mă disprețuiești?" Eminescu: "Nu știu ce să mai cred".

Nici un moment din agitata dragoste și ură între Veronica și Eminescu nu are un ecou mai profund în sufletul adnotatorului ori poetului Octav Minar. În mai 1877 Veronica publică în *Convorbiri literare* poezia *Și ura și iubirea*, ecou al sentimentelor sale de la această dată pentru Eminescu: "Și ura și iubirea acuma de la tine! / Făr-de însemnătate vieții mele ar fi, / Iubirea ți-am plătit-o cu lacrimi și suspine! / Și ura-ți neîmpăcată cu ce-aș mai răspăli?" Autocomentariu prin intermediul lui Octav Minar: "Cum te știu că pentru iubirea noastră ai fi în stare să lupți cu invidia și răutatea omenescă, nu fi supărat pe mine că într-un moment de inspirație te învinuiesc astfel, căci orice ar fi, noi ne-am iubit și veșnic ne vom iubi." Eminescu răspunde printr-o poezie scoasă de Octav Minar din *Ondina (fantezie)* din 1869 (*El, către mine*): "Dar eu nu sunt decît amorul / Ce arde o inimă jună... / Glas înfrîntîndu-se cu dorul / Minte poezie, ne bună." Comentariul postum al Veronicăi: "Te cred, Eminescu meu, tu nu poți să faci nici un rău nimănui, delicateța ta sufletească a întrupat în tine toată naivitatea din lumea aceasta urită și meschină." Cu plastografia, Minar merge și mai departe. Aît poezia *Eu către dînsul (Auzi cîntecul în luncă)* de Veronica Micle cît și poezia *El către mine (Mi-e dragă cîntarea)* de Eminescu sînt, cu tot cu adnotări ("După întoarcerea de la Repedeu, tu mi-ai jurat, iar eu plîngeam": "Să nu te audă prietenii de la Junimea că sînt în stare să te opresc"), de Octav Minar.

În 1877 Veronica a publicat o singură poezie de dragoste, iar Eminescu nici una. În 1878 Veronica publică în *Convorbiri literare*, în martie, poezia *Pe-al meu gînd...* Ar pune aripi gîndului să zboare spre el, zice ea "cu sinceritate", cum sună adnotarea. Eminescu răspunde

printr-o poezie de Octav Minar, de aceeași întindere, cum că a îndrăgit fete de împărat cu părul blond și ochi albaștri, învâp pe care nu poate să-l uite. Adresanta rememorează: "Cînd mi-ai scris, eu te credeam. Așa sîntem noi femeile, cînd iubim, sîntem pătrunse de o vrajă neînțeleasă..." Tot atunci însă Veronica mai publică poezia *Al plecat...* reproșînd lui Eminescu plecarea sa din Iași la București: "Și mă-ntrub de ce-a apus / O iubire atît de-adîncă! / Și mă-ntrub de ce te-ai dus! / Și de ce te mai plîng încă?" Comentariu inautentic: "Depărtarea place poezilor, dar iubitei, nu! Gîndește-te că faci o greșală cînd te potrivești d-lui Maiorescu, el mă urzește, ca femeie, dar pe tine, crezi că te iubeste cînd te sfătuieste astfel?" Răspunsul ar părea veritabil, de n-ar fi o potrivire din poeziile lui Eminescu *Aît de fragedă* și *Te duci*, prima înmînată Mitei Kræmnitz și publicată în 1879, iar a doua abia în ediția Maiorescu de la finele anului 1883. Bineînțeles că adnotarea Veronicăi la versurile în parte eminesciene cu titlul stereotip *El către mine* este apocrifă: "Să te iert? Da, te iert, iubirea ta este mai presus de răutatea omenescă".

Citea Eminescu Veronicăi poeziile în manuscris? N-avem date să susținem. Veronica nu putea să pretindă că la poezia ei publicată în *Convorbiri*, în 1878, *Și pulbere, țărînă...* ("Căci pulbere, țărînă de tine s-a alege! / Aceasta e a lumii nestrămutată lege") Eminescu i-ar fi răspuns cu poezia *Dintre sute de catarge...* scrisă în 1880 și rămasă în manuscris în timpul vieții lui. În însemnările ei, Veronica (aceleși Minar) întreabă pe Eminescu intempestiv dacă l-au certat amicii de la Junimea sau dacă a rămas trist fiindcă îi cîntase cu o seară înainte un preludiu de Chopin. Punerea față-n față a celor două poezii e, nici vorbă, o mistificăție. La fel așezarea poeziei *Cînd îmi plec...* din 1881 a Veronicăi cu poezia *Azi e zi întîi de mai*, din 1876, a lui Eminescu cu fiecare al doilea vers tăiat. Prin Minar, Veronica ne informează că și-a compus poezia ei închinîndu-se dimineața și că începe să nu mai creadă în ce scrie el. E cineva care să creadă însă în autenticitatea lui Minar?

SINESTEZIE

miroși a petrol miroși a semințe de floarea soarelui
miroși a medicamente miroși a soc
miroși a inteligență miroși a iubire și foc
a fragi untdelemn sare covrigi cu susan
și toate astea se întîmplă simultan
aici lângă mine cît îți sărut gropița irepetabilă
din bărbie cît mă înfrupt din surșul și din
buzele tale cît mă lipsesc de secunda incendiată
printr'o privire de-a ta printr'o atingere deconspirată
miroși a cer și a pământ miroși a soare
chiar și cînd știrile cad înghete pe ciment din ulcioare
miroși a liniște lux voluptate miroși a totalitate
a suprarealitate a mîntuire a căderi în păcate
miroși a iarbă de fiare și-a pat proaspăt făcut
ești împregnată cu inefabile parfumuri stelare
miroși a copil nenăscut a fecioară puri născătoare

Ion IRIMESCU: Studiu la "Povara"

Virgil MIHAIU

UN ARTIST AL CLASICISMULUI

Cînd îl cunoști bine pe Ion Irimescu, nu îți se pare curioasă definiția de odinioară a lui Eugen Schileru care vorbea despre el ca despre un artist ce descinde din clasicismul grecesc. Mărturisesc că, acum vreo 25-30 de ani, cînd l-am auzit pe Schileru rostind cuvîntul *clasicism* în fața unor sculpturi în care dominantă era tocmai impresia de patetism, de izbucnire tăcută a unor mari neliniști lăuntrice, am fost derutat. A fost nevoie să înțeleg nu numai opera, ci să-l observ mai cu luare-aminte și pe omul Irimescu pentru a-mi da seama cît adevăr e în această caracterizare pîrînd, la prima vedere, a fi fost lansată ca să justifice, într-o complicitate obișnuită pe atunci, o viziune ce nu răspunde comandamentului pentru care arta trebuie să însemne "robustețe și optimism". (Știam, pe atunci, de o "viziune" la un nivel foarte înalt la care sculpturile lui Irimescu au fost scoase din expoziție, pe la începutul anilor '60, tocmai pentru că nu răspundeau "robusteții și optimismului" reclamate de programele instituționale.)

Dar însăși viața zilnică a artistului se desfășoară după un orar care confirmă întru totul definiția lui Schileru. Un orar care începe dimineața foarte devreme, cu drumul la atelier, și se urmează pînă tîrziu, spre seară, printre ghipsurile și schițele, sutele de foi cu schițe din atelierul de la Pangratti. Un ritual al muncii, ivit dintr-o nevoie esențială a ordinii existenței. Dacă, însă, mai ai și șansa să te afli în preajma artistului pentru mai multă vreme și să-l ascuți povestind, impresia aceasta devine și mai puternică. Pentru că, venit din Moldova de Sus, Irimescu povestește fermecător, cu haz, cu

aceeași știință de a crea, din cîteva trăsături, un portret pe care o mărturisește, se știe, și sculptura lui. Păcat că nu s-a ostenit nimeni să adune laolaltă amintirile maestrului: ar ieși, sînt sigur, un volum admirabil despre lumea artistică din ultimii 60'sau 70

să te simți atît de bine în apropierea lui. Ci, efectiv, a unei înțelepciuni stoice care îți s-ar părea că nu are nimic comun cu epicele bucurii a vieții ce dă sens altor forme ale sculpturilor lui. Dar cum am explica altfel decît înțelepciune hotărîrea tînrului absolvent de la celebra Grande Chaumière care acceptă, la întoarcerea în țară, un post la liceul din Pașcani și, apoi, după trecerea anilor, unul la liceul Slatina? Cîți artiști tineri ar socoti o asemenea împrejurare altfel decît un exil nemeritat, o lovitură grea a destinului? Cîți ar putea crede că se poate face artă și la Pașcani și la Slatina?

Și nu e o resemnare oarecare în gestul sculptorului întors de la Paris și care se îndreaptă spre unul dintre tîrgurile unde nu se întîmplă nimic. Ci îți vine a spune că e mai curînd o încredere, lipsită de orice crispă, în propria artă.

Concentrată și gravă, sculptura lui Ion Irimescu contrazice interpretările recente ale unei istorii a culturii pentru care actul de creație e o expresie a spiritului ludic. E o altă bucurie în formele acestea care caută mereu lumina. E un univers cordial dar pe care îl simți aparținînd unui alt nivel al existenței

umane - acela al sublimării pînă la esență a actului cotidian. Și, de aici, *clasicismul* lui Irimescu. Nu e o *vîrstă*, ci un alt strat al lumii concrete.

După cum nici artistul nu împlinește o *vîrstă*, numărul anilor nu spune mare lucru: îl străbate un drum căutînd, ca și sculpturile sale, bucuria luminii.

Dan GRIGORESCU

Ion IRIMESCU: Răpirea Europei

de ani. Cum să uiți, de pildă, scena inaugurării, prin anul '30, a unui bust comandat tînrului Irimescu și care, cînd a fost trasă pînza ceremonială, s-a dovedit a fi fost înlocuit peste noapte, pe furiș, cu lucrarea unui maestru reputat al vremii?

Ceea ce poate surprinde pe oricine e lipsa orgoliului; și nu e numai urmarea politeții lui Irimescu, a surzătoarei lui bunăvoințe care te face

PUȚINĂ MOFTOLOGIE

Caragiale a editat una din cele mai importante reviste de satiră și umor apărute la noi. O concepe ca un bisăptămînal literar. Prima serie e din 1853, între ianuarie și iunie (ciudat: luna de naștere și cea de moarte a scriitorului!). A doua serie, între aprilie și noiembrie 1901. Iar a treia a avut un singur număr: la 12 mai 1902.

Au colaborat decisiv la apariția ei, întîi Anton Bacalbașa, pe urmă George Ranetti. Pe vremea aceea, "mofitul" era considerat drept "cea mai comică noțiune românească" (Eminescu). Contemporanii realizau că I. L. Caragiale e creatorul unei "moftologii", o Comedie Umană parodiată. Printre colaboratori se aflau atunci - ca și azi, în continuatoarea inspirată a aceleia dintîi - în principal scriitorii: I. Al. Brătescu-Voinești, D. Teodor, Alecu Urechia, Al. Cazaban, Emil Gârleanu, Ion Petrovici, actorii (Petre Liciu) și alți oameni de teatru, caricaturiști de seamă (C. Jiquidi). Atunci, ca și acum, revista nu se angaja politic de partea vreunui partid, ci căuta să fie purtătoare de opinie a omului simplu, să exprime bunul simț cetățenesc. O preocupă (și vîna) inautenticitatea sub multiplele-i forme, veleitarismul, demagogia parlamentaristă, relațiile paroniste dintre diverși oameni de

cultură, sulemenirea cu principii a malversațiunilor, gogoșile politicianiste. În loc de editorial, la primul număr se publică un set de dialoguri, printre care:

- Ce mai spun gazetele?
- Mofțuri.

- Ce era azi la Cameră?
- Mofțuri.

- Eu crez că de astă dată guvernul a avut dreptate.
- Mofțuri.

Foia își propunea - ce-și propune și acum, cu vrednicie și talent, deși nu are parte de genul caragielean - să fie "formula sinceră și exactă a spiritului nostru public". Ceea ce o confirma atunci - o atestă, după puterile ei, și azi - cea mai serioasă revistă de gen. Bineînțeles, dacă nu considerăm, ca zvezecii, că a face umor e ceva neserios. "Locul tău - i se spune în editorial, gazetei - aici este, a ta e vremea de astăzi". Certamente. "Dumnezeul părinților noștri, el care a știut să protejeze România, aibă-te în sfînta sa pază" - i se urează; și poate că rugăciunea aceasta ar trebui s-o rostească și redactorii actuali înainte de fiecare apariție, deoarece nu e simplu să exiști și primejdiile nu-s totdeauna la suprafață ca să le poți identifica și înfrunta.

Nici vorbă că acum, ca și atunci, publicul cititor decide. Căci - zicea directorul de odinioară (dar parcă ar vorbi azi, la radio) într-o țară ca a noastră, "intrată de curînd în sistema constituțională și în concertul marilor puteri, gazeta este pînea cotidiană a opiniei publice. Gazetarul prin urmare este brutarul inteligenței". Or, "cu asemenea brutari conștiințioși (atunci, firește, dar și azi) desigur că opinia publică trebuie să fie bine hrănită. Și iată dar ceea ce explică într-un mod neîndoios succesul *Mofțului Român* (observația și ea translabilă în actualitate). De la apariția lui, acest organ (...) e întîmpinat, afară de mici excepții (azi și cîte una mai mare; mai groasă, vreau să zic) cu unanimitate aprobare. De ce? Pentru că (...) a crezut de cuviință dintru început să s-apuce de franzelărie subțire...". Nici azi nu umblă cu produse necomestibile, nu pune în circulație porcării, atacuri la persoană, gugumării politice. "Iși dă osteneala" - cum mai nota inubliabilul patron.

E adevărat - suspina ei, ceva mai tîrziu - că sînt și oameni ale căror "critice aspre se îndreptează asupra-ne: ba că nu sîntem serioși; ba nesărați; ba ne batem joc de națiune, de patrie, de idealurile mărețe etc., că ne batem joc pînă și de morți; că sîntem o primejdie publică, o nenorocire pentru generațiile tinere, un virus social, o gazetă (...) ce ar merita

să fie suprimată..." Înăsa: "Despre sare ce să zicem?, are omul atît cît poate avea; dar și la aceasta avem o apărare: cel ce se știe a nu avea nici o lipsă în această privință, acela să ne arunce întîi piatra". Și "Mai la urmă, care guvern ar fi nebun să calce "Constituțiunea", să facă scandal pentru un "Mof"? (...) de-abia ne-am înghebat o redacție cu două mese și trei scaune".

Caragiale, care își imagina o cetate originală, Tîmpitopol, locuită de *sinecorzi* și argumenta, voios, că se poate face *educația sentimentală pînă și la vite*, nu era capabil să înțeleagă cum i s-ar putea desființa un "Mof sănătos și muncit" și cu aîta trecere la populație. Ce ne lipsește? - se întreabă patetic (în schița "*Jurnalul nostru*". "Subvenție... asta ne lipsește".

Aici, evident, ne despărțim de *Mof* de ieri. Cel de azi o are. Dacă, ferească Pronia, n-ar mai avea-o, pentru ca simetria cu strămoșii să fie perfectă, va trebui să se găsească un nou Caragiale, care să spună viitorimii, mirîndu-se ca acela de odinioară (și din todeauna): "Sîntem într-adevăr oameni fără noroc: un singur mof trebuie să n-aibă subvenție în țara asta, și acela s-a nimerit să fie tocmai al nostru!" (*Opere*, Ed. pt. literatură, vol. 3, p. 283).

Valentin SILVESTRU